Ierodiacon
SAVATIE BAŞTOVOI
ÎN CĂUTAREA APROAPELUI PIERDUT
Însoţită de un interviu despre predică cu părintele moscovit AXDREI KURAEV
Apare cu binecuvântarea
PS DORIMEDONT
episcop de Edineţ şi Briceni
Editura Marineasa.
Timişoara, 2002

Cu cuvânt rău şi pe cei buni îi faci răi, şi cu cuvânt bun şi pe cei răi îi faci buni.

Sf. Macarie Egipteanul
Cuvânt de îndreptăţire

Primul lucru pe care l-am aflat despre Dumnezeu a fost că Dumnezeu stă pe nori şi are o scară mare cu care se suie în cer. Eram copil şi poate că mi-ar fi plăcut să fie aşa. Tatăl meu însă mi-a scos repede din cap această imagine copilărească, zicându-mi că norii sunt formaţi din vapori de apă şi că nimeni nu poate să stea pe ei, că pică jos. Acelaşi lucru mi i-a spus şi învăţătoarea la şcoală. Gagarin, după ce a zburat în cosmos, mi-a zis ea, nu a văzut acolo niciun Dumnezeu. De atunci am rămas convins că Dumnezeu este o mare minciună.

Eu am crescut în familia unui propagandist de „ateism ştiinţific”, care a făcut filosofia la Leningrad, şi am fost educat să cred că Dumnezeu e o invenţie. Aveam pentru aceasta o mulţime de dovezi. Era plină casa cu cărţi despre grozăvia Inchiziţiei, despre scârnăviile pe care le făceau călugării prin mănăstiri, despre popii care mâncau găinile văduvelor în post.

Credeam toate acestea şi mă întăream în această credinţă. Credeam, pentru că tot ceea ce citeam în acele cărţi şi tot ce îmi spunea tatăl meu le vedeam în realitate la credincioşi şi, mai ales, la preoţi. Vedeam atâta lipsă de omenie la toţi cei care se numeau pe sine slujitori ai lui Hristos.

Dar Dumnezeu m-a luat, când mă aşteptam mai

puţin, şi m-a făcut călugăr, chiar slujitor al altarului Lui. Totuşi, eu nu pot arăta niciun preot cu degetul ca să zic: „Cutare m-a convertit la Hristos”. Nu spun că nu am cunoscut preoţi, am cunoscut şi chiar am stat cu ei la masă. Am cunoscut preoţi, darnici unul dintre ei nu mi-a vorbit despre Hristos.

Eu tot nu mă mai satur să mă uit la Biserica lui Hristos din afară, ca un necredincios, şi să mă minunez de „vrednicia creştinismului şi de nevrednicia creştinilor”, după cum se exprima un arhimandrit rus din secolul trecut. Cât de ascuns este Dumnezeul creştinilor! Dar până a ajunge să cunoşti vrednicia creştinismului, te izbeşti de nevrednicia creştinilor, ca de o vamă nesuferită, pe care puţini au răbdare să o treacă.

Prejudecăţile despre, falsitatea creştinismului, pe care omenirea le-a fabricat cu genialitate, sunt cred că cea mai mare ispită pentru omul contemporan. Iar cei care niciodată nu mai obosesc înmulţindu-le sunt chiar credincioşii şi preoţii.

Cel mai mult mă nedumereşte la credincioşi, şi până astăzi, stupoarea pe care o arată atunci când aud că cineva nu crede în Dumnezeu. „Vai, cum să nu credeţi în Dumnezeu? Da’ se poate?” Dar ce ai făcut tu, credinciosule, ca fratele tău să creadă în Dumnezeu? Această întrebare şi-o pun foarte puţini.

Cât de mult poate să scârbească agresivitatea credincioşilor, modul îngâmfat în care îi atacă pe necredincioşi. „Artiştii sunt nişte rătăciţi şi îndrăciţi; oamenii de ştiinţă, de fapt, nu ştiu nimic!”. etc. Dar toate se spun cu atâta incultură şi, ceea ce este chiar înfricoşător, cu satisfacţia demonică că aceea nu se vor mântui.

Mărturisesc că eu însumi am fost furat de acest val, din cauza cărţilor pe care le citeam la păşirea mea în creştinism. Este un prilej pentru mine, aşadar, să aduc şi public pocăinţa mea în faţa celor pe care i-am jignit în vreun fel în articolele mele de început, oameni de cultură sau feţe bisericeşti. Îi rog să pună totul pe seama râvnei de

început şi să mă pomenească în rugăciunile lor.

Poate că acestea toate m-au făcut să propun un fel de cod al misionarului ortodox, după exemplul Sfinţilor Părinţi. Există o mulţime de cărţi care îl învaţă pe credincios cum trebuie să se comporte în biserică, cum să aprindă lumânări, cum să scrie pomelnice, cum să-şi facă semnul crucii. Dar nu prea există cărţi care să-l înveţe pe credincios cum trebuie să se comporte în afara bisericii, deşi, dintr-o săptămână întreagă, acesta petrece în biserică doar două ore.

Este un îndemn de a renunţa la tot ce este de prisos şi fals în viaţa noastră. Dumnezeu S-a făcut om şi a vieţuit printre oameni, în timp ce noi ne separăm de ei, devenind nişte paiaţe cu chipuri de falsă evlavie. Cred că e timpul să ne înomenim şi noi, cum a făcut-o odinioară Dumnezeu, şi să pornim în căutarea aproapelui nostru pierdut.

Ianuarie 2002.

Schitul Sfinţilor Apostoli Petru şi Pavel

Bogâltin

Calea spre inima omului

Propovăduirea învierii este şi astăzi la fel de actuală ca şi în primele zile ale creştinismului. Catedralele măreţe, hramurile câte unui Sfânt sau Sfinte, care adună zeci de mii de credincioşi, tarabele pline de cărţile Sfinţilor Părinţi şi posterele cu patriarhul din dughene nu sunt numaidecât o dovadă că mesajul evanghelic a fost înfăptuit. Nu este niciun motiv a crede că vremea predicii a trecut şi că acum trăim triumful creştinismului. Aş spune chiar că mulţi trăiesc un fel de posteritate a creştinismului, crezându-se în măsură să „îndrepte” pe ici colo ceea ce Apostolii şi Sfinţii Părinţi „nu au înţeles bine”. Mă refer şi la conferinţele şi simpozioanele interconfesionale, la săptămânile de rugăciune comună etc.

Există tot ce vrei în aparatul Bisericii, cu părere de rău din ce în ce mai asemănător cu alt aparat, nevrednic de pomenire. Există posturi de radio, gazete, există chiar preoţi de serviciu care pot oferi Sfânta împărtăşanie trecătorilor curioşi şi turiştilor la orice oră, fără

spovedanie şi fără Liturghie. Există, într-un cuvânt, o mare „înţelegere” pentru omul modern. Numai „propovăduirea învierii cea minunată” nu există, nu există învierea sufletelor noastre.

Leonid Ilici Osipov, un profesor de la Academia Teologică din Moscova, atrăgea atenţia la una din conferinţele sale că Hristos ocupă un loc din ce în ce mai neînsemnat în Biserică. Totul se reduce la parada de veşminte frumoase şi la profesionalismul corului. Azi poţi vedea scene când preotul cu potirul este împins într-o parte: „Hai, vă rugăm, mergeţi cu împărtăşania mai încolo, că e timpul să vorbească mitropolitul şi trebuie să filmăm”. Şi eu zic că avem deja simptomele unui creştinism fără Hristos.

M-am gândit care ar fi una din diferenţele dintre misiunea creştină din primele veacuri şi cea de astăzi. Şi cred că una ar fi aceasta: pe atunci existau prostituate convertite care atrăgeau în Biserică incomparabil mai multă lume decât un preot din zilele noastre. Pe atunci o fostă desfrânată se ostenea şi convertea bărbaţi care mai târziu deveneau preoţi, dar azi preoţii nu se ostenesc pentru o desfrânată măcar să o aducă printre credincioşii de rând. Nu mă îndoiesc că sunt mii de femei şi bărbaţi pe care preoţii îi împărtăşesc fără socoteală, deşi se află în acest păcat, dar asta nu înseamnă convertire.

Astăzi există două generaţii de preoţi: cei care au terminat proaspăt facultatea şi practică un laxism exagerat şi cei de modă veche, care sunt mai severi. Amândouă aceste atitudini, şi laxismul şi severitatea, sunt bune şi amândouă sunt rele. Amândouă sunt bune când urmăresc recuperarea şi vindecarea omului bolnav de păcat, dar amândouă sunt rele când îl aruncă pe om în nenorocire, fie în nepăsare, fie în deznădejde, chiar până la căderea din credinţă.

A banaliza acest păcat, cum se întâmplă în marile oraşe, înseamnă a anula rostul venirii lui Hristos în lume. Dar, totodată, a te îngreţoşa de păcătoşi şi a-i ataca de pe amvonul bisericii în predici apocaliptice, ca pe unii care nu

mai au nicio scăpare, este, la fel, o încălcare a iubirii lui Hristos. Ceea ce lipseşte azi nu sunt cărţile de catehism. E plin de cărţi şi cărţulii de predici la sărbătorile bisericeşti, chiar cărţi despre feluritele păcate, cu draci şi drăcuşori, cu vedenii ameninţătoare şi aşa mai departe. Numai calea care duce la inima omului nu se cunoaşte. Hristos stă la uşă şi bate, nu cumva să-L alungăm noi cu ameninţările şi cu reţetele noastre de mântuire, înainte de a face un lucru atât de obişnuit, care ni se cere. Acest lucru este de a ne alipi urechea de inima căreia vrem să-i vorbim şi să pândim de care parte se ascunde Hristos, pentru că El se ascunde numaidecât şi în acea inimă.

Învierea – un semn făgăduit

„Neamului viclean şi desfrânat".

Hristos a sfinţit toate căile posibile de a ajunge la El şi nu a făcut diferenţă între cei feciorelnici şi cei care au venit la El după o viaţă păcătoasă. De multe ori chiar îi laudă pe cei din urmă. Din acest punct de vedere, este interesant că după înviere. Hristos S-a arătat întâi nu feciorelnicului Ioan, ucenicului Său iubit, nu Maicii Domnului, ci S-a arătat unei foste prostituate: Mariei Magdalena (Mc. 16, 9). Despre această femeie din Magdala Proloagele mărturisesc cu simplitate că „ea este cea dintâi vestitoare a învierii şi cel dintâi martor al deplinei noastre mântuiri prin înviere".1 Dumnezeu, care şi-a ales mai înainte o Marie Fecioară pentru naşterea Sa, acum şi-a ales o Marie fostă prostituată spre binevestirea învierii Sale din morţi. Cumva, această desfrânată convertită s-a făcut pentru noi „născătoare a veştii învierii". Apostolii înşişi, care s-au făcut mai târziu lumină a lumii, aveau inima împietrită în faţa veştii învierii, numind-o pe Maria nebună şi calomniatoare (Le 24, 11). Inima unei prostituate convertite însă a fost mai aproape de Dumnezeu. Şi asta pentru că bucuria învierii trebuia vestită nu unui neam de feciorelnici, ci tocmai acelui „neam viclean şi desfrânat (Mt. 16, 4), pe care îl mustră şi pentru care moare Hristos.

Merită remarcată contribuţia prostituatelor

convertite la opera mântuirii noastre, de la această Marie Magdalenă până la sfintele femei despre care mărturiseşte tradiţia bisericească şi pe care le vom pomeni şi noi pe parcurs. Moartea Apostolului Pavel, cel mai mare predicator al creştinătăţii, despre care Sf. Ioan Gură de Aur spunea că Biserica nici nu va mai avea un al doilea Pavel, este o dovadă a importanţei pe care o acordă Dumnezeu convertirii desfrânaţilor. Pavel moare într-o împrejurare aparent nedemnă de un apostol „care s-a ostenit în propovăduirea Evangheliei mai mult decât, ceilalţi" (I Cor. 15, 10). Acesta nu moare pentru că a refuzat să jertfească idolilor, nu moare nici ca Ştefan, ucis cu pietre de mulţimile iudeilor înfuriaţi.2 Dimpotrivă Pavel fuge de fiecare dată de aceste ocazii de martiraj. El, care altă dată a fugit de iudei „coborât peste zid într-un coş" (F. A. 9, 21 vezi şi F.A. 14, 6), deşi „nu punea niciun preţ pe sufletul său, numai ca să împlinească slujba pe care a primit-o de la Domnul Iisus" (F. A. 20, 24), acceptă la Roma o moarte dubioasă. Marele Pavel va muri din cauza unei biete fete din haremul lui Neron. pe care o convertise la creştinism.

Întoarcerea desfrânaţilor de la faptele lor este la fel de mare ca şi convertirea păgânilor. În general, desfrânarea este văzută în Scriptură ca o sumă a tuturor păcatelor, iar în Vechiul Testament desfrânarea avea şi sensul de idolatrie (Iez. 16.20; Lev. 17, 7; Lev. 20.5 ş.a.). Pentru că cel mai cumplit idol, căruia nu este om care să nu-i aducă jertfe, este chiar trupul nostru (Gal. 5, 19 – 21). De aceea şi Hristos, vrând să însumeze toate păcatele omenirii, ne numeşte „neam viclean şi desfrânat (Mt. 16, 4).

„Cine este fără de păcat, să arunce primul piatra".

(*Pe marginea unui articol împotriva homosexualilor*)

Ceea ce m-a determinat să scriu pe această temă a fost un articol îndreptat împotriva homosexualilor, pe care l-am citit într-o vestită revistă ortodoxă din România, tipărit cu binecuvântarea Sfântului Sinod.3 Nu era un articol adresat homosexualilor, ci un articol scris împotriva

homosexualilor. Această atitudine am remarcat-o cam în toate articolele şi predicile pe această temă, atitudine pe care credincioşii o cunosc foarte bine. Nu ştiu de ce, majoritatea predicatorilor care vorbesc în numele Bisericii Ortodoxe se simt datori să-şi îndrepte de fiecare dată discursul lor anume împotriva homosexualilor, împotriva prostituatelor, împotriva drogaţilor, fără a lăsa măcar să se întrevadă intenţia recuperării lor.

Acest articol întrece orice măsură în acest sens, pentru că, în afară de citatul din Levitic (20, 13), prin care se recomandă uciderea celor care se culcă „om cu om ca şi cu o femeie", se recurge şi la un articol din Pravila lui Vasile Lupu, care porunceşte nu doar uciderea celor ce vor fi aflaţi că au făcut acest păcat, ci chiar şi trupurile lor după moarte să fie arse.

Mie personal îmi este greu să întrevăd scopul acestui articol, mai bine zis, refuz să-l înţeleg. Sfinţii Părinţi îi numesc pe cei care dau astfel de sentinţe ucigaşi de frate. Am auzit că în SUA unii ca aceştia pot fi daţi în tribunal. Am auzit acest lucru spunându-se cu indignare, deşi eu, cu umila mea minte, îndrăznesc să spun că această lege este poate una dintre puţinele bune din Occident. Spun asta nu pentru că văd în ea o apărare a homosexualităţii, ci pentru că o percep ca pe o mustrare a celor care, sub pretextul moralităţii, de fapt îşi vomită setea lor de ucidere, sete care nu de puţine ori a devenit faptă, ca să ne aducem aminte de calvarul Inchiziţiei romano-catolice din Evul Mediu. Încuviinţez această lege pentru că însuşi Hristos a zis că „cel ce se mânie pe fratele său, vrednic va fi de osândă" (Mt. 5, 21). Şi o mai spun pentru că Hristos a mustrat această pornire în iudei, atunci când au vrut să o omoare cu pietre pe femeia prinsă în adulter, deşi şi aceia, aparent, îndeplineau tot o poruncă din Levitic (20, 10). Hristos n-a făcut asta ca să încalce porunca Tatălui, dată lui Moise, nu a făcut-o nici pentru a apăra adulterul, ci a făcut-o numai pentru că iudeii ar fi omorât-o nu de dragul respectării poruncii, ceea ce lui Finees „i s-a socotit întru dreptate" (Ps. 105, 30 – 31), ci de dragul uciderii. A mai

făcut-o Hristos şi pentru a le atrage atenţia zeloţilor moralişti asupra păcatelor lor personale: „Cine este fără de păcat, să arunce primul piatra” (În 8, 7).

Mă gândesc dacă faţa Bisericii noastre ar fi fost aceeaşi, dacă Apostolii ar fi adoptat aceeaşi atitudine propovăduind grecilor homosexuali. Poate că nu chiar întâmplător Dumnezeu a ales pentru scrierea evangheliilor limba acestui popor vestit pentru urgiile şi beţiile sale.4

Dacă e să ne întoarcem în Vechiul Testament, atunci nu numai homosexualii trebuie omorâţi cu pietre. Să-i omorâm şi pe cei care nu-şi ascultă părinţii (Lev. 20, 9), pe toţi cei care, sărmanii, au fost să-şi ghicească (Lev. 20, 6), pe cei care s-au culcat cu femeia altuia (Lev. 20, 10), pe toţi cei care s-au culcat cu femeie în timpul scurgerii ei (Lev. 20.18). De fapt, ar trebui să fie omorâţi şi cei care se căsătoresc cu cei de altă credinţă, cei care nu duc sângele la Templu (Lev. 17, 4). Şi ar mai fi o grămadă de pricini de moarte, dintre care. măcar una, se potriveşte şi cititorului acestei cărţi.

Dacă Leviticul ar fi rămas în vigoare, atunci ar fi trebuit să fim omorâţi toţi cu pietre de iudei, ca păgâni. Dar de asta a venit Hristos. ca să ne ia piatra din mână şi să pună în loc inima noastră. Lege nouă ne-a dat nouă: să ne iubim unii pe alţii (În 13, 34).

Am cunoscut odată un homosexual, dar nu oricum şi nu oriunde. S-a întâmplat în puşcăria din Tighina. Mănăstirea noastră avea un paraclis în puşcărie şi eu îl mai însoţeam uneori pe ieromonahul nostru care slujea acolo. Eu eram obişnuit cu puşcăriaşii de mic, că erau mulţi în sătuleţul unde am copilărit. Pe deasupra, am un unchi care a stat de câteva ori în puşcărie, un verişor şi mai mulţi dintre prietenii din copilărie. Deci, ştiam multe despre viaţa lor, dar niciodată nu am avut ocazia să o văd cu ochii mei, pentru că, cel puţin la noi, nici nu poţi, numai dacă nu ajungi tu însuţi să fii închis.

Trebuia să ajung călugăr ca să-mi împlinesc acest vis ciudat al copilăriei mele. Şi iată că odată, după slujbă, părintele mă întreabă dacă nu vreau să văd cum arată un

şezo. Acest şezo este o celulă de corecţie, de fier, cam de un metru de lată şi vreo doi de lungă, în care este şi patul şi WC-ul, fără ferestre. Din această celulă condamnatul este scos din când în când în hol, care arată ca un manej de plasă de fier, şi împins ca o minge de rugby de la unul la altul de câţiva băieţi zdraveni, care strigă şi-l lovesc cum ştiu ei. Astfel de manevre se fac pe neaşteptate, aşa încât pe urmă e destul numai să auzi strigăte şi să înnebuneşti de frică.

„Hai, zice părintele, că trebuie să mărturisesc pe unul în şezo”. Acest ieromonah ştia foarte bine tot codul puşcăriaşilor pentru că tatăl său a stat mulţi ani în puşcărie. Zic: „Ce trebuie să faci ca să nimereşti acolo?” „Ei, poţi să faci multe, dar ăsta stă din alte motive. A vorbit odată ce nu trebuia şi băieţii au făgăduit că-l taie. De asta e mai bine pentru el să stea în şezo, că acolo nu-l ajunge nimeni”.

Am intrat pe holul acela rece ca un abator. Există astfel de locuri care simţi că pur şi simplu te expulzează afară, ca pe un corp străin. Aşa te simţi, de exemplu, în morgă. Aceeaşi stare m-a cuprins şi aici, unde au fost ucişi atâţia oameni şi atâţia s-au sinucis. Gardianul ne-a deschis uşa de fier şi ne-a lăsat singuri.

Când s-a deschis uşa însă, am simţit o pace şi o linişte ca într-o chilie de călugăr. De fapt, celula aceea nici nu arăta altfel. Într-un colţişor avea un mic iconostas unde ardea candela şi câteva cărţi. Pe o măsuţă mică era deschisă cartea „Despre alcătuirea spovedaniei” a părintelui arhimandrit Ioan Krestiankin. Însuşi întemniţatul ne-a întâmpinat cu o pace la care ajung numai marii nevoitori. Era un blond înalt, cu părul scurt, slab, cu ochelari cu lentile groase şi buze foarte mari. Acesta nu a schiţat nici cel mai mic semn de mirare şi nicio emoţie din cele fireşti pentru un om care nu vede lumina zilei. Nu arăta însă nici înstrăinarea unui schizofrenic. Ne-a zis numai „bună ziua, părinţilor”, cu un fel de dragoste calmă, care nu mai are nevoie de cuvinte. A urmat un dialog cu totul obişnuit, numai din „ce mai faci, cum te mai simţi” şi

„bine, mulţumesc”. Era însă atâta dragoste în toate.

Părintele a amânat mărturisirea, dar, iarăşi, acela nu a arătat niciun semn de nedumerire. A întrebat numai: „Atunci, când binecuvântaţi să mă pregătesc, părinte?” Aşa ne-am despărţit. Şi. iarăşi, nu a zis niciodată „mai staţi”. Cum ne-a întâmpinat, aşa s-a şi despărţit de noi.

Am rămas atât de copleşit de sfinţenia acelui puşcăriaş. Încât la ieşire l-am întrebat pe părintele de ce nu aduce nişte împărtăşanie din biserică să-l împărtăşească. Atunci părintele mi-a zis că încă nu poate să-l împărtăşească. Şi am înţeles că e bolnav de boala pe care o deprind mulţi în puşcărie. În ochii mei însă el a rămas la fel de sfânt, pentru că am văzut lupta lui, pe care Dumnezeu a răsplătit-o cu atâta pace. Asupra acestui om se împlinea atât de expresiv teologia Sf. Macarie Egipteanul despre coexistenţa harului cu păcatul în sufletul şi în trupul omului.

Pe urmă mi-a povestit părintele că acesta are mamă călugăriţă undeva în Rusia. Mai avea de stat încă vreo cinci ani şi se elibera. Cred că va începe o viaţă nouă, dacă nu-l vor tăia „băieţii” până atunci.

Improvizaţii pe marginea primului capitol din Epistola către Romani a

Sfântului Apostol Pavel

1. Cum îl citǎm pe Pavel?

Este adevărat că Apostolul Pavel, în epistola sa către romani mustră homosexualitatea, din care predicatorii nechemaţi citează, de regulă, numai două versete: „Pentru aceea, Dumnezeu i-a dat pe ei unor patimi de ocară, căci şi femeile lor au schimbat fireasca rânduială cu cea împotriva firii; asemenea şi bărbaţii, lăsând rânduiala cea după fire a părţii femeieşti, s-au aprins în pofta lor unii pentru alţii, bărbaţi cu bărbaţi, săvârşind ruşinea şi luând în ei răsplata cuvenită rătăcirii lor” (Rom. 1, 26 – 27). Dar a rupe din context aceste cuvinte pentru a-ţi susţine o atitudine de inchizitor este o abordare sectantă a Scripturii. Altminteri discursul Apostolului Pavel este mult mai complex, presupunând nişte etape pregătitoare, dar şi o încheiere

extraordinară. care nu sfârşeşte nicicum cu această simplă constatare. De aceea, aş vrea, pentru o mai bună introducere în temă, să mă opresc puţin asupra acestui prim capitol din Epistola către Romani a Sf. Apostol Pavel, ca la un model de predică pe care ar trebui să-l urmeze toţi cei care se adresează acestor sectoare atât de vulnerabile ale societăţii noastre, cum sunt homosexualii, prostituatele, oamenii care se droghează şi alte firi sensibile.

2. Între a lauda şi a mustra

În primul rând. Apostolul Pavel nu îşi începe cuvântarea cu versete din Levitic, adică nu cu o condamnare, ci cu un cuvânt despre Hristos. al cărui rob şi propovăduitor se declară. Pavel, ca orice om normal, îşi dă seama că nu te poţi duce la nişte oameni, care de altfel recunoşteau o mulţime de „autorităţi divine", cum erau romanii, şi să le spui: „Gata, pentru tot ce aţi făcut până acum o să ardeţi în foc, pentru că aşa a zis Hristos". Pentru romani Hristos era un zeu printre alţii, mai exact, romanii nici măcar nu-L considerau zeu, ci simplu om, iar pe creştini îi numeau atei pentru faptul că se închină unui om care fusese omorât şi nu se închină zeilor nemuritori. Deci, Pavel nu-L prezintă pe Hristos ca pe un judecător, pentru că romanii, popor de jurişti, erau sătui de judecători cam cum sunt românii sătui de comunişti, ci le prezintă un amănunt în acelaşi timp şocant şi ademenitor. Le spune că Hristos a înviat din morţi şi că el. Pavel, a primit har să cheme neamurile la această credinţă, prin care, se înţelege, se poate dobândi învierea din morţi şi viaţa veşnică.

Apoi Pavel le captează atenţia şi mai mult, el începe să-i laude pe romani ca neam. Această laudă nu este o simplă măgulire linguşitoare, ci, pentru un neam de cuceritori, care ţineau toată lumea la picioare, era un fel de a le arăta că îi înţelegi, că îi cunoşti şi că eşti solidar cu ei. De altfel, vedem că Pavel îşi începe mai toate epistolele sale cu un cuvânt de laudă. Acelaşi lucru îl face Pavel şi în Areopagul Atenei. El nu începe prin a condamna idolatria

grecilor, deşi acest păcat este mai mare decât homosexualitatea, ci chiar îi laudă pentru evlavia pe care o au faţă de aceşti idoli, zicându-le: „Bărbaţi atenieni, în toate vă văd că sunteţi evlavioşi” (F A. 17, 22). Apostolul nu laudă închinarea la idoli propriu-zisă, ci pornirea firească a inimii spre cinstire, încercând să dea un alt curs energiei sufleteşti a acelor oameni.

Scopul lui era de a înlocui ierarhia lor valorică, iar orice schimbare de acest fel indignează, scandalizează. Cu atât mai firească este indignarea în materie de credinţă, pentru că a-ţi pierde credinţa înseamnă a muri. Şi chiar dacă te poţi naşte din nou, printr-o credinţă mai bună, moartea oricum trebuie să aibă loc. Iar asta nu se face fără durere. Ca cineva să accepte această durere, această moarte de dragul tău, adică a credinţei pe care o propovăduieşti, trebuie mai întâi să se încredinţeze că eşti cel puţin un om de treabă şi că ştii ce faci. Într-un cuvânt, omul te crede numai după ce se convinge că eşti un cunoscător al vieţii şi al sufletului omenesc şi că modul tău de viaţă este superior celui pe care l-a dus el. În acelaşi timp, nu trebuie să uităm că în momentul în care propunem cuiva credinţa noastră noi înşine suntem pentru el modelul realizat al omului în viziunea acelei credinţe. De aceea, nimeni nu ne va lua în serios dacă nu vom arăta multă îngăduinţă, răbdare şi dragoste.

3. Nu începe cu dărâmarea idolilor, lasă-l pe ascultător să şi-i dărâme singur

Cunoaşte mediul din care provine ascultătorul şi nu lovi ceea ce este valoros în ochii lui. Jignirile pe care le aducem celuilalt, nesocotindu-i credinţa sau viziunea lui despre viaţă, nu aduc niciun folos. Cei mai mulţi cred că dacă încep a apăra cu înverşunare o dogmă de credinţă, atrăgându-şi în felul acesta dispreţul ascultătorului, pătimesc ca mărturisitori. Nu este adevărat. Sfântul Teofan Zăvorâtul îi numeşte pe aceştia, scandalagii (kricunî), şi îi îndeamnă să-şi păstreze curajul mărturisirii pentru situaţiile în care Dumnezeu într-adevăr le va cere să-L mărturisească. Nu-i niciun eroism în a mărturisi atunci

când nu există pericolul morţii. Zice Sfântul că adevărata mărturisire este atunci când ai de ales între a-L mărturisi pe Hristos, cu preţul vieţii sau a muri, cu preţul lepădării de Hristos.5 Dacă vezi că ascultătorul tău nu este gata să primească un adevăr de credinţă, mai bine schimbă tema discuţiei sau taci şi vezi-ţi de treaba ta. Aşa ne îndeamnă şi Apostolul Pavel: *„V-am scris să nu vă amestecaţi cu desfrânaţii, dar nu am spus. desigur, despre desfrânaţii acestei lumi, sau despre lacomi, sau despre răpitori, sau despre închinătorii la idoli, căci altfel ar trebui să ieşiţi afară din lume... Căci ce am eu ca să judec pe cei dinafară* [*necredincioşi*]? *Pe cei din afară îi va judeca Dumnezeu*" (I Cor. 5, 9 – 13).

Această atitudine îi scandalizează pe zeloţii din bisericile noastre: „Cum să nu mărturisim pe Hristos?! noi nu ne lepădăm de credinţa noastră!" Sigur că este motiv de tulburare, să le iei oamenilor un prilej atât de ieftin de a se simţi „mucenici". Apostolii însă nu considerau lepădare de credinţă evitarea conflictelor inutile pe seama credinţei. Aceasta am văzut-o din atitudinea, citată mai sus, luată de Apostolul Pavel faţă de idolii atenienilor (F. A. 17).

Şi mai clar străbate diplomaţia Apostolilor în timpul răscoalei argintarului Dimitrie, când o piaţă întreagă de efeseni *„au strigat într-un glas ca la două ceasuri*: *Mare este Artemisa efesenilor*!" (F. A. 19, 34). Acest Dimitrie, care se temea că din cauza propovăduirii Apostolilor îşi va pierde meseria, căci era făurar de idoli, a stârnit cetatea şi cerea să fie judecat Pavel şi ceilalţi. Atunci secretarul, potolind mulţimile, a zis: *„Bărbaţi efeseni, cine este între oameni, care să nu ştie că cetatea efesenilor este păzitoarea templului Artemisei celei mari şi a statuii ei, căzută din cer*? *Deci, acestea fiind mai presus de orice îndoială, trebuie să vă liniştiţi şi să nu faceţi nimic cu uşurinţă. Căci aţi adus pe barbarii aceştia, care nu sunt nici furi de cele sfinte, nici nu hulesc pe zeiţa noastră*" (F. A. 19, 35 – 37). Care a fost reacţia Apostolilor la aceste cuvinte, prin care se spunea clar că nu o hulesc pe zeiţa Artemisa? Oare nu înseamnă aceasta că se leapădă de

Hristos? Totuşi ei nu au sărit cu gura să explice că, „de fapt, domnule secretar, noi o hulim pe Artemisa”. Au făcut-o de frică oare? Nu, pentru că mai înainte ni se spune că abia îl puteau ţine pe Pavel să nu se bage în mijlocul mulţimii revoltate (19.30 – 31). Apostolii au înţeles că pur şi simplu o astfel de mărturisire n-ar fi adus niciun folos şi că mai de folos era atunci ca gloata să se liniştească şi să se împrăştie pe la casele lor. Un raţionament atât de simplu, atât de omenesc.

De fapt, de ce ar trebui să ne mire diplomaţia Apostolilor, când avem în Vechiul Testament exemplul lui Iosif. Oare cum a trăit Iosif la curtea lui Faraon, slujindu-l cu atâta devotament încât a ajuns să fie numit mai mare peste tot Egiptul? Cine cunoaşte puţin istoria religiilor ştie că Faraon nu este un simplu conducător, ci Zeul suprem al egiptenilor, un fel de amestec dintre Ra şi Isis. Iosif nu doar că a acceptat inelul lui Faraon, ci chiar s-a căsătorit cu fiica lui Poti-Fera, marele preot din Iliopolis. Totuşi, el nu şi-a călcat credinţa în Dumnezeul Cel Viu, căci fraţilor săi, înainte de a le descoperi adevărul despre sine, le-a zis: „Eu *sunt om cu frica lui Dumnezeu*” (Fac. 42.18). Iosif nu a trăncănit zadarnic în palatul lui Faraon despre deşertăciunea idolilor, ci a preferat să le arate egiptenilor puterea Dumnezeului evreilor, în care credea. Până la urmă, Faraon a ajuns el însuşi un propovăduitor al Acestui Dumnezeu, încât *„a zis Faraon către toţi dregătorii săi*: *Am mai putea găsi. oare, un om ca el, în care să fie Duhul lui Dumnezeu*?” (Fac. 41, 38).

Despre Sfântul Vasile cel Mare se zice că, auzind pneumatomahii că apără dumnezeirea Duhului Sfânt, au trimis nişte iscoade să-l asculte la predică. Dar Sfântul, când i-a văzut în biserică, nu a pomenit nimic despre Duhul Sfânt în toată predica sa, încât unii ortodocşi stăpâniţi de duhul „certării pe cuvinte”. îl învinuiau că nu cinsteşte Duhul Sfânt”.

Însuşi Hristos ne-a învăţat această diplomaţie. Uitaţi-vă cu câtă atenţie. Se propovăduieşte pe Sine iudeilor. Deşi era Dumnezeu adevărat, Se mulţumea să se prezinte ca

simplu proroc, învăţător ş.a.m.d. A lăsat această misiune mai mult pe seama Apostolilor. Respectă cu stricteţe toate prescrierile Legii lui Moise, deşi a venit să o înlocuiască. Spune chiar că de-L va huli cineva pe El, i se va ierta, dar hula împotriva Duhului Sfânt nu. Se va ierta, deşi este deopotrivă cu Duhul Sfânt. Aceasta a făcut-o nu pentru că hula împotriva lui Hristos este un păcat mai mic. ci pentru că nu pretindea de la evrei să-L recunoască îndată ca Dumnezeu, pe când despre Duhul Sfânt evreii ştiau de la proroci. Iată câtă îngăduinţă arăta Hristos faţă de prejudecăţile iudeilor şi a oamenilor în general. De aceea, atunci când saducheii l-au întrebat dacă se cuvine a da bir Cezarului, le-a zis să dea Cezarului ce este a Cezarului şi lui Dumnezeu ce este al lui Dumnezeu. Saducheii au pus această întrebare pentru că Cezarul era văzut de romani ca un zeu, iar a plăti bir zeului putea fi înţeles şi ca o aducere de jertfă. Dar pentru că aceasta nu presupunea şi mărturisirea Cezarului ca zeu, Hristos o îngăduie. Mii de creştini însă au primit să moară pentru că au refuzat să ardă tămâie pentru Cezar, pentru că tămâia înseamnă a recunoaşte ca Dumnezeu şi a te ruga aceluia.

Lucrurile de taină ale credinţei nu se spun oricui. Dacă vrei să descoperi ceva din acestea, fă-te mai întâi prieten cu ascultătorul tău, câştigă-i dragostea. Că nici Hristos nu a spus tuturor lucrurile de taină, ci prietenilor: *„V-am numit prieteni, pentru că toate câte am auzit de la Tatăl Meu vi le-am făcut cunoscute”* (În 15, 15). Celorlalţi însă le vorbea în pilde.

A cere celuilalt să creadă ca şi tine, chiar de la prima discuţie, este tot una cu a te duce la o femeie pe stradă să-i zici: „Dacă nu vii cu mine să ştii că eşti proastă. Te poţi alege, în cel mai bun caz, cu o privire dezaprobatoare, dacă nu cu o palmă. Dacă vrei să o cucereşti, îi câştigi mai întâi încrederea şi admiraţia. Cam aşa este şi cu predica.

Desigur, împotriva exemplelor aduse de mine se pot aduce o grămadă de canoane şi citate din Sfinţii Părinţi. Eu însă cred că toate acelea erau într-adevăr bune în Imperiul Bizantin (perioada când s-au alcătuit canoanele),

când. Începând de la împărat şi până la ultimul om, umblau cu toţii la biserică, iar ereticii erau în minoritate. Astăzi însă, deşi se aduce cifra de 80% români ortodocşi, care, chipurile, exprimă cifra reală, totuşi se potrivesc mai mult metodele de predică de pe vremea Pantheonului.

Este aceasta oare o dovadă că Sfinţii se contrazic între ei? Cred că e mai degrabă ceea ce a zis Apostolul Pavel, că „*Domnul este Duh*, şi *unde este Duhul Domnului, acela este libertatea*" (II Cor 3, 17).

Ceea ce zic eu nu este o reţetă, ci tocmai o propunere de a renunţa la reţete. Nu neg că şi canoanele au fost inspirate de Duhul Sfânt, dar cred numai că Duhul Sfânt lucrează în fiecare om în funcţie de ceea ce este el. În Odessa o femeie s-a sinucis după ce preotul a atacat-o cu versete din Apocalipsă, pentru că îşi făcuse paşaport de plastic. Acesta era preocupat mai mult de amânarea sfârşitului lumii, vestit de nişte călugări neserioşi de pe Athos, decât de mântuirea sufletului acelei femei. Preotul a citat cuvintele Duhului Sfânt, numai că el însuşi nu a avut Duh Sfânt. De aceea şi darul cuvântului se numără printre alte daruri ale Duhului Sfânt, şi nu-l are oricine, după cum nu oricine are darul rugăciunii, darul lacrimilor etc.

Nu trebuie să ne simţim datori să mustrăm pe nimeni, nici pe prostituate, nici pe homosexuali, nici pe necredincioşi, nici pe cei de altă credinţă. Să nu confundăm agresivitatea noastră cu râvna pentru credinţă, după cum ne îndeamnă şi Sfântul Ignatie: „Amăgiţi fiind de o falsă concepţie despre râvnă, râvnitorii lipsiţi de înţelepciune socot că, lăsându-se în voia acestei râvne, urmează Sfinţilor Părinţi şi sfinţilor mucenici, uitând că ei – râvnitorii – nu sunt sfinţi, ci păcătoşi. Dacă sfinţii îi mustrau pe păcătoşi şi pe necredincioşi, o făceau din porunca lui Dumnezeu, fiind datori să facă aceasta, potrivit insuflării Sfântului Duh, nu insuflării propriilor patimi şi a demonilor. Iar cel ce se hotărăşte, de capul lui, să-l acuze pe fratele sau să îi facă observaţie, acela arată limpede că se socoate mai înţelept şi mai virtuos decât cel acuzat de el, că lucrează sub înrâurirea patimii şi a amăgirii

cugetelor demonice. Se cuvine să ne aducem aminte de porunca Mântuitorului*: „De ce vezi paiul din ochiul fratelui tău şi bârna din ochiul tău nu o iei în seamă*?”

E drept că Apostolii în Liconia le-au vorbit băştinaşilor pe faţă de deşertăciunea idolilor. Aş vrea însă ca fiecare dintre predicatori să-şi poată aduce ascultătorii în starea în care i-au adus Barnaba cu Pavel.

Liconienii au fost atât de copleşiţi de faptele acestor doi slujitori ai lui Hristos, încât preotul lui Zeus, care era şi mai marele cetăţii, a adus tauri şi cununi ca să-i jertfească lui Pavel şi Barnaba. pentru că ziceau: *„Zeii, asemănându-se oamenilor, s-au coborât la noi!”* (F. A. 14, 11). Atunci Apostolii şi-au rupt veşmintele şi, sărind în mulţime, au strigat: *„Bărbaţilor, de ce faceţi acestea? Doar şi noi suntem oameni, asemenea pătimitori ca voi, binevestind să vă întoarceţi de la aceste deşertăciuni la Dumnezeul Cel viu”* (14, 15).

Ca şi Iosif pe Faraon, Apostolii i-au convins pe liconieni nu atât cu cuvintele, cât cu faptele. Această întâmplare azi o putem înţelege metaforic, pentru că nu prea mai avem de-a face cu închinători la idoli. Idolii de azi sunt patimile care îi aruncă pe oameni în păcatele corespunzătoare. Dacă ar fi să-l echivalăm pe Zeus cu una dintre patimi, fără îndoială aceasta ar fi desfrânarea. Departe de noi faptele şi puterea Apostolilor. Câţi „preoţi” ai acestui zeu grozav ne întâmpină zilnic, dar niciunul nu ne aduce nici tauri, nici cununi.

4. Evită a să declanşezi prejudecăţile celuilalt

Este foarte important să evităm declanşarea prejudecăţilor. Nu da niciodată răspunsurile aşteptate. De exemplu, când un harizmat îţi spune că are descoperiri de la Duhul Sfânt, nu-i răspunde că *„şi satana ia chip de înger al lumini”*. Acela deja aşteaptă acest răspuns, pentru că aşa i-a zis pastorul că răspunde un ortodox la această provocare. Răspunzând astfel, tu nu faci decât să întăreşti credinţa interlocutorului tău în infailibilitatea şi vizionarismul pastorului său. În aceeaşi clipă el simte că tot ce a învăţat în secta sa este dumnezeiesc, iar tu devii în

ochii lui un exemplar tipic de om înşelat de diavol.

M-au invitat odată nişte prieteni misionari să merg la o dispută cu harizmaţii, la cererea unui preot de ţară. Aceasta a avut loc chiar în casa lor de rugăciune şi au luat parte numai liderii sectei. La un moment dat aceştia au pierdut firul metodicii lor de discuţie cu ortodocşii, deoarece noi nicidecum nu am pronunţat cuvintele „Sfinţii Părinţi" şi „sfânta tradiţie 1.

Să vedeţi în ce încurcătură îl pune pe un sectant faptul că nu te porţi aşa cum l-au învăţat pe el la cursurile de evanghelizare. De exemplu, aceştia abia aşteaptă să ridici puţin vocea ca să înceapă: „Vedeţi, nu aveţi duhul dragostei lui Hristos. aşa v-aţi învăţat voi, preoţii, numai să conduceţi şi toată lumea să vă pupe mâna".

După ce discuţia „oficială" s-a încheiat şi fiecare din noi a rămas faţă în faţă cu câte un grupuleţ de sectanţi, eu m-am gândit să-i fac o surpriză celui care vorbea mai mult. Taman când interlocutorul meu delira fascinat de cele câteva cuvinte greceşti prin care încerca să-mi arate că Biblia ortodocşilor nu-i bună, în loc să-l numesc satană şi să-l blestem, eu m-am apropiat şi l-am luat prieteneşte de umeri, chemându-l de-o parte. Zic: „Tu din ce sat eşti, frate?" Acesta, fâstâcit cu totul, mi-a răspuns: „Din Copanca…'1 Zic: „*Şi* aşa te-au învăţat pe tine în Copanca vă tâlcuieşti Scriptura?" Zice: „Nu, că satul nostru nu-i departe de mănăstirea voastră şi eu de multe ori am fost la mănăstire…" Zic, fără să-l las din braţe: „N-ar strica să mai mergi la mănăstire, că maică-ta cred că merge".

Sparge tiparul, simplifică discursul, adu-l pe interlocutor la normalitate. Smulgeţi-vă din şuvoiul de citate şi versete din Biblie, care transformă totul într-un fel de show. Vorbiţi ca doi oameni de treabă, pur şi simplu, nu ca doi concurenţi la alegeri. Hristos rămâne acelaşi, indiferent de câte citate ştie fiecare. Învingător este cel care a instaurat dragostea, nu cel care a ştiut să citeze mai spectaculos Scriptura.

Am arătat, desigur, numai un exemplu cum se poate face acest lucru. Anume în acest fel trebuia dezarmat un

tânăr harizmat din Basarabia. Fiecare însă trebuie să se adapteze în funcţie de iteriocutor. În cazul adus, am procedat astfel din câteva motive. În primul rând, ştiam că sectanţii n-au voie să numească frate pe un ortodox (în special harizmaţii şi martorii lui Iehova).8 În clipa în care eu l-am îm brăţişat de faţă cu membrii sectei lui şi i-am zis „frate" acesta şi-a pierdut craiul, la propriu. Pentru o chestie de asta poţi fi dat afară din sectă. Totodată, eu ştiam că el nu se poate apăra de îmbrăţişarea mea, pentru că altfel ar fi părut lipsit de dragoste, pe care chiar mai înainte susţinea că nu o au ortodocşii. Î al doilea rând, analizându-i gesturile, mi-am dat seama că este de la ţară. Atunci, peste primul şoc, am adăugat altul: în loc să mă stingheresc din cauza cuvintelor greceşti, aşa cum i-a zis lui pastorul că trebuie să reacţionez, sau să-l blestem, eu l-am întrebat din ce sat este. Iar aceasta este cea mai grozavă armă: să-l readuci pe om la origini. Nu este deloc acel mod jignitor de a numi pe cineva „ţăran", ar fi păcat, ci tocmai aducerea la origini în sensul cel mai profund. Să-l simplifici pe om.

Satul este vârsta inocenţei, vârsta fericirii. Întrebaţi-o pe o prostituată din ce sat este (cele mai multe sunt de la ţară, căci sărăcia le-a adus la asta), dar întrebaţi-o cu blândeţe, şi veţi vedea că se însenineză. Aproape nimeni nu păcătuieşte în sat, toţi păcătuiesc departe de satul lor. Chiar şi cele mai ieftine prostituate nu se culcă cu bărbaţii din satul lor şi din cauza asta de multe ori sunt plefturite de aceştia: „Cum adică, cu străinii te culci, iar cu noi nu te culci?" Desfrânata nu poate păcătui în satul ei, acesta este locuşorul ei sfânt, paradisul ei. Aici este mama ei şi copilăria în care ar vrea să se întoarcă, atunci când îi este greu. De aceea l-am întrebat pe fratele meu harizmat din ce sat este, pentru ca să i se facă dor de inocenţa de odinioară, când mergea cu mama lui la biserică şi nu pocea cuvintele ca pe casetele cu predici din America. Numai aşa îşi putea da seama cât de artificial era felul lui nou de viaţă.

Satul sensibilizează tocmai pentru faptul că exprimă

originea. Din acest punct de vedere, toţi oamenii sunt oarecum de la sat. adică au în străfundurile lor nostalgia simplităţii, nostalgia originilor. Ea poate fi provocată foarte uşor prin aducerea discuţiei despre părinţi, despre oamenii dragi în general.

S-a întâmplat să fiu într-o noapte pe o stradă lăturalnică din Chişinău. Când am ajuns în dreptul unei tarabe, o femeie veselă, ascultându-şi prejudecata ei despre călugări, mă strigă: „Părinte, îi păcat să fumezi?”. Eu însă i-am dat peste cap aşteptările. M-am oprit, am făcut câţiva paşi înapoi, pentru că de felul meu merg foarte repede şi am rugat-o să repete întrebarea. Atunci ea şi-a dat seama că a pus această întrebare doar ca să se distreze, convinsă că nu o voi băga în seamă, căci ştia şi ea foarte bine răspunsul. M-am oprit doar ca să-i spulber această prejudecată. Există o mulţime de oameni pentru care preoţii, mai ales călugării, nici nu sunt oameni, sunt doar un fel de personaje din bancuri. Într-un cuvânt, nu sunt reali. Aceşti oameni nu au vorbit niciodată în viaţă cu un călugăr, pentru ei e o mirare chiar şi faptul că monahii ştiu să vorbească. Acum, această femeie nu era bucuroasă de ceea ce a făcut, ca un copil care apasă, în joacă, butonul de la maşina de spălat şi nu mai ştie să-l oprească. Zic: „E păcat, dar sunt păcate şi mai mari decât fumatul”. „Da? Care-s ele?” Şi pentru că am văzut în ea o sinceritate copilărească (ruşinea îl aduce pe om la această stare), am hotărât să-i povestesc despre păcate. Am făcut asta pentru că ştiam că nimeni în viaţă încă nu i-a vorbit despre păcate şi nu avea nicio vină că era aşa cum era. În jurul nostru s-au strâns şi celelalte femei care vindeau cu ea şi, din întrebare în întrebare, am făcut o seară de catehizare. Dintr-odată însă a coborât dintr-o maşină un tânăr beat, aşa cum ştiu să se îmbete tinerii în Chişinău, şi, venind la ele, căuta prilej de scandal. Nu ţin minte cum a izbucnit neînţelegerea între ei, dar acesta a început să le zgâlţâie masa şi să le ameninţe că le bate. Pe moment nu ştiam ce-ar fi mai bine să facă un călugăr: să stea sau să plece? Dar pe urmă mi-au venit în minte nişte cuvinte de-ale Sfântului

Ioan Gură de Aur despre făcătorii de pace şi m-am apropiat de tânăr. Acesta avea în mână o sticlă de vin din care mai trăgea câte o înghiţitură. Zic: „Ce sărbătorim, frate?” şi-l iau de umăr, ca pe un cunoscut. (Trebuie să ştiţi că acest *a lua de umăr* la ruşi înseamnă a arăta că eşti de o potrivă, că îl tratezi de la egal la egal. Este şi foarte riscant, de altfel, pentru că poţi lua o bătaie foarte bună pentru asta). Acela se uită la mine şi cu greu se dezmeticeşte, văzând că sunt călugăr. Zice: „E ziua mea şi am făcut un chef cu băieţii”. Zic: „Eşti din Chişinău sau eşti student?” Acesta îmi întinde sticla şi mie, iar eu le îndemn şi pe femei: „Beţi de sănătatea fratelui, că-i ziua lui”. Eu mă gândeam să golim mai repede sticla aceea, ca să nu-şi piardă acela minţile cu totul, că era la limită. Ele însă voiau s-o facă pe sfintele faţă de mine şi refuzau. Zic: „Scoateţi paharele”, pentru că ştiam că au obiceiul să ţină sub tejghea paharele cu care beau votcă. Acela îmi zice, sorbind din sticlă: „Nu sunt din Chişinău, sunt din satul cutare şi sunt student”. Zic: „Ai părinţi bătrâni? E greu acum în sat, vine şi iarna. Le-ai tăiat lemne pentru iarnă?” Şi atunci, tânărul acesta, care era gata să răstoarne şi să bată, şi-a băgat capul în umărul meu, scrâşnind: „Nu, nu le-am tăiat lemne”. Şi a început a plânge în hohote ca un om care îşi plânge un mort, nemaiţinând seama de femeile acelea. Aşa am plecat amândoi îmbrăţişaţi.

Ne-am despărţit târziu cu acel tânăr şi nu l-am mai văzut de atunci. Poate dacă l-aş întâlni nici nu l-aş mai cunoaşte, pentru că era noapte şi nu i-am văzut bine faţa.

Prejudecăţile stau între slujitorii lui Hristos şi restul lumii ca un zid. Le ştim cu toţii care sunt ele. Deci să nu le hrănim prin purtările noastre. Cei dintâi se grăbesc să-i eticheteze pe ceilalţi, iar aceia încă nu au avut ocazia să scape de urmările ateismului ştiinţific şi a umanismului desacralizat. De aceea, de multe ori, e nevoie de acţiuni şocante care să dărâme, ca un fulger, zidul acesta al indiferenţei.

Am fost şi eu martor la o convertire care ar putea alcătui un capitol dintr-un pateric contemporan. M-am

întâmplat cu un ieromonah de la Noul Neamţ în Chişinău, trimişi cu ceva ascultare de la mănăstire. Pe drum acesta m-a invitat să mergem la verişorul lui, cu care nu s-a văzut de la intrarea lui în mănăstire. N-am vrut să-l refuz, deşi mie nu-mi prea place să intru în case străine neinvitat.

Când am intrat în casă, m-a izbit acel duh cumplit al pustietăţii, care mie îmi era cunoscut. Verişorul acesta concubina cu o fetişcană care se prostitua prin Grecia. El însuşi era hoţ de maşini şi hoţ de tot ce vrei. Pe masă erau câteva sticle de votcă ieftină, nişte lămâi şi parcă nişte peşte. Tot atunci mai intrase o pereche, cam cu aceleaşi îndeletniciri. Toţi fumau, şi bărbaţii şi fetele.

Închipuiţi-vă cum arătau doi călugări la această masă. Prietenul meu încă avea ce vorbi cu ei, că-i cunoştea, eu însă chiar nu aveam niciun rost acolo. Cu toate că, se pare, rostul a fost acela de a vedea şi de a putea scrie acum despre asta.

Atmosfera aceea de beţie rusească era atât de apăsătoare, încât începuse să-mi macine încetul cu încetul liniştea sufletească. Vedeam că mă cufund într-o tristeţe aproape bacoviană. Şi la toate acestea a pus capac purtarea prietenului meu. Acesta s-a pus umăr la umăr cu ceilalţi şi bea votcă cu lămâie. Am început să mă îngrijorez. Zic: „Acesta acuşi se îmbată şi, până la urmă, ne mai trezim în pat cu vreo femeie”. N-am îndrăznit însă să-i spun nimic, ziceam şi eu „Doamne Iisuse…” cum puteam, aşteptând să se termine totul mai repede.

Până la urmă m-am cufundat în judecare, convins că ceea ce face el chiar e un mare păcat, că nu este el ca Sfinţii Părinţi care recurgeau la astfel de metode extreme pentru a câştiga un om. Că, oricum, un om ca vărul său nu-l convertesc nicio mie de Sfinţi. Mai ales că acela nu mai sfârşea cu glumele şi batjocura. Aşa am şi plecat, cu acest gust amar de zădărnicie.

Peste câteva luni însă ne-am pomenit cu acel văr la mănăstire. Acesta se întâlnise cu un om căruia îi furase BMW-ul, dar, spre mirarea lui, acela nu i-a luat maşina, ci doar i-a zis: „Să ştii că tu nu o să mori de moarte bună”.

Această întâmplare l-a determinat să lase viaţa pe care a dus-o şi să aleagă monahismul.

Fratele acesta a petrecut în mănăstire doar câteva luni şi a murit. În timp ce umfla roata de la camion, că avea ascultarea asta, de la presiune, i-a sărit discul în frunte. A mai trăit câteva zile în spital, în comă. În ultima zi s-a sculat şi a umblat, spre mirarea medicilor. La capul lui stătea un frate rus, care-i cânta ubucură-te, Stăpână, milostivă pentru noi înaintea lui Dumnezeu mijlocitoare". Îi plăcea şi-l ruga pe fratele să-l cânte iarăşi şi iarăşi. A murit ascultând acest cântec.

Atunci am înţeles că prietenul meu ieromonah, atunci când îl judecam eu, nu a băut votcă, ci dragoste.

Şi acesta este un fel de a înfăptui cuvintele Apostolului Pavel, care rămân la fel de valabile şi astăzi, în ciuda comportamentului de lemn pe care şi-l însuşesc creştinii: *„Cu iudeii am fost ca un iudeu, ca să dobândesc pe iudei; cu cei de sub lege, ca unul de sub lege, deşi eu nu sunt sub lege, ca să dobândesc pe cei de sub lege; cu cei ce n-au Legea, m-am făcut ca unul fără lege, deşi nu sunt fără legea lui Dumnezeu, ci având legea lui Hristos, ca să dobândesc pe cei ce nu au Legea; cu cei slabi m-am făcut slab, ca pe cei slabi să-i dobândesc; tuturor toate m-am făcut, ca, în orice chip, să mântuiesc pe unii"* (I Cor. 9, 20 – 22).

5. „Fii aspru cu tine şi îngăduitor cu ceilalţi".

Orice om tânjeşte să fie înţeles, dar se simte înţeles numai de cel care îi remarcă şi îi vorbeşte de calităţile sale ascunse, pe care alţii nu i le observă. A vedea calităţile ascunse însă este o însuşire a celor care au un exerciţiu spiritual permanent, la care nu se poate ajunge fără darul lui Dumnezeu. A striga în dreapta şi în stânga şi a făgădui degrabă iadul este propriu râvnei trupeşti. Oamenii sfinţi însă, care au ajuns la dragoste, nu mai pot avea această atitudine. Căci dragostea, spune Sfântul Serghie de la Radonej, înseamnă a fi aspru cu tine, dar îngăduitor cu ceilalţi. Cred că măsura desăvârşirii noastre duhovniceşti o putem deduce din felul în care ne raportăm la oamenii

care încă mai săvârşesc cele mai cumplite păcate.

6. Laudă şi câştigă

În Patericul Egiptean ni se povesteşte o întâmplare care întăreşte tradiţia de predică a Apostolului Pavel. Se spune despre avva Macarie Egipteanul că se suia odată la schit la muntele Nitriei. Şi dacă s-a apropiat de locul acela, a zis ucenicului său: „Mergi mai înainte puţin”. Şi mergând el mai înainte, s-a întâlnit cu un slujitor de-al elinilor. Şi strigându-l fratele îl chema, zicând: „Demone! demone! unde alergi?” Şi întorcându-se acela, i-a dat bătăi şi l-a lăsat mai mort. Şi luând lemnul alerga. Şi mergând puţin mai înainte, l-a întâmpinat avva Macarie alergând şi i-a zis: Mântuieşte-te, mântuieşte-te, ostenitorule!” Şi minunându-se, elinul a venit la el şi i-a zis: „Ce bunătate ai văzut la mine de m-ai heretisit aşa?” I-a răspuns lui bătrânul: „Te-am văzut ostenindu-te şi nu ştii că în zadar te osteneşti”. I-a zis şi el lui: „Şi eu pentru heretisirea ta m-am umilit şi am cunoscut că din partea lui Dumnezeu eşti. Dar alt călugăr întâmpinându-mă, m-a ocărit şi eu i-am dat bătăi de moarte”. Şi a cunoscut bătrânul că ucenicul lui este. Şi ţinându-se slujitorul elinesc de picioarele lui, zicea: „Nu te voi lăsa de nu mă vei face călugăr!” Atunci au venit deasupra unde era călugărul şi l-au ţinut pe dânsul, şi l-au dus la biserica muntelui. Şi văzând pe slujitorul elinesc împreună cu bătrânul, s-au uimit. Şi l-au făcut călugăr, şi mulţi dintre elini s-au făcut pentru dânsul creştini. Deci, zicea avva Macarie: „Cu cuvânt rău şi pe cei buni îi faci rai, şi cu cuvânt bun şi pe cei răi îi faci buni”.9

Odată a venit la Sfântul Siluan Athonitul un preot tânăr din Rusia şi i s-a plâns că e foarte grea viaţa de preot. „Dar ce necazuri ai?”, l-a întrebat Sfântul. „Nu mai răzbesc cu sectanţii ăştia”, i s-a plâns preotul. „Dar cum procedezi cu ei?” „Ei, le spun adevărul, că-s în rătăcire şi că dacă n-o să vină la dreapta credinţă o să meargă toţi în iad”. Atunci Sfântul i-a zis: „Nu aşa, prietene, tu zi-le mai întâi despre faptele lor bune. Zi: ce bine că şi voi credeţi în Hristos, că propovăduiţi milostenia şi dragostea. Şi abia după asta, cu multă îngăduinţă, vorbeşte-le şi despre

dogmele credinţei”.

Mulţi credincioşi, citind şi auzind că mândria este un mare păcat, nu mai laudă niciodată pe nimeni, nici chiar pe copii, de frică să nu „cadă în mândrie”. Eu când aud pe câte cineva care, plecând capul cu prefăcută smerenie, începe să îndruge la „vai, părinte, nu mai spuneţi, că o să cad în mândrie”, îl întreb dacă nu cumva în restul timpului se află în smerenie. De regulă, aceşti oameni sar ca fripţi, „se smintesc” când îi îndemni la normalitate. „Cum să lauzi pe cineva? Că pe urmă şi-o ia în cap!” Oamenii nu înţeleg că şi lauda şi mustrarea sunt pentru oameni şi că prin amândouă se modelează omul. Multe familii credincioase, care îşi educă copiii într-un zelotism exagerat, ţ mândru-i în picioare ore întregi la paraclise şi acatiste se miră ca aceştia, când se apropie de adolescenţă, încep să nu mai umble la biserică.

Sfântul Teofan Zăvorâtul, care a fost un mare ascet, îi mustră pe părinţii care fac acest lucru. El le recomandă să nu-i oblige pe copii să se roage cu rugăciuni din carte, ci să rostească ceea ce le spune lor inima: „Doamne, ajută; Mulţumesc Ţie, Doamne; Slavă Ţie, Doamne” ori de câte ori îşi aduc aminte de Dumnezeu. Aceasta tocmai pentru a nu li se lehămisi de rugăciune, pentru că rugăciunea nu trebuie să fie o normă, ci o necesitate.

Sfântul Serafim de la Sarov, care a petrecut în genunchi pe o piatră o mie de zile şi nopţi, iarăşi avea o foarte mare îngăduinţă pentru neputinţele altora. De exemplu, el le-a dat voie surorilor de la mănăstirea Diveevo să mănânce de patru ori pe zi, obicei care se păstrează şi astăzi, ceea ce pentru greci este o sminteală. Sfântul nu numai că le-a permis patru mese pe zi, ci chiar le dădea voie să ţină pesmeţi sub pernă şi să ronţăie şi noaptea, dacă le e foame, numai „să nu se mâhnească”.

Acest „să nu se mâhnească” este o piatră de temelie în viaţa duhovnicească. Marii asceţi ştiu că pentru o mâhnire, chiar şi inconştientă, adusă cuiva Dumnezeu nu mai primeşte rugăciunea. Grija de a nu mâhni e atât de mare la oamenii desăvârşiţi, încât, fiind întrebat odată de

ucenici ce vor face dacă vor vedea pe un frate dormitând în biserică, Sfântul Pimen a răspuns: „Eu, cu adevărat, de voi vedea pe fratele că dormitează, pun capul lui pe genunchii mei şi-l odihnesc”.10

Lauda sfinţilor, a oamenilor duhovniceşti, nu este o linguşeală, ci o vedere a binelui din celălalt. A fi sfânt înseamnă a-i vedea pe toţi oamenii mai sfinţi decât tine. Aceasta este definiţia creştină a sfinţeniei. Ce-i de mirare, dar, că sfinţii îi laudă pe păcătoşi? Condamnabilă este lauda vicleană, ce se face pentru a obţine nişte profituri, aşa cum îşi laudă angajaţii patronul, dar nu şi lauda izvorâtă din dragoste. Cei desăvârşiţi nu mai au nevoie să fie lăudaţi, dar nu şi cei neputincioşi. În cazul acestora, a nu lăuda, de multe ori, echivalează cu a mâhni, vedem aceasta mai ales la copii. De aceea sfinţii recurg la laudă, fac multe pogorăminte.

Lauda, pentru începător, este o încurajare. Şi mai ales sfinţii, pentru că mustrau atât de rar, recurgeau la laudă, ca ucenicul să înţeleagă că faptele pentru care nu este lăudat nu sunt atât de bune ca cele lăudate. Dar şi în cazul laudei, şi în cazul îngăduinţei, sfinţii nu au urmărit decât un singur scop: dragostea, acela „să nu mâhnească”, pentru a-l câştiga pe om pentru Hristos.

7. „Dragostea toate le crede” Con 13.7

Despre acelaşi Sfânt Pimen, care era mare pentru că „acoperea păcatele altora”, se povesteşte un caz potrivit pentru discuţia noastră. Trebuie să se ştie că, în monahismul ortodox, a face milostenie călugărul, lăsând nevoinţele sale, nu este văzută ca o virtute, ci ca o scădere. Aceasta pentru că monahul a împlinit toată porunca milosteniei atunci când s-a lepădat de toate, devenind sărac pentru Hristos. Călugărul poate să facă milostenie numai din cele pe care i le aduce lumea, dar nu poate să lase rugăciunea, tăcerea şi privegherile pentru a se îndeletnici cu dobândirea banilor pentru milostenie. Sfinţii Părinţi spun că această pornire în călugăr este un început de mândrie şi înşelare, căci prin milosteniile acestea materiale vrea să-şi odihnească cugetul cum că a făcut

ceva bun. E un fel de a plăcea oamenilor. Într-un cuvânt, milostenia materială e treaba mirenilor, nu a călugărilor. Aşadar, un frate a venit la avva Pimen şi i-a zis lui: „Seamăn ţarina mea şi fac dintr-însa milostenie”. I-a zis lui bătrânul: „Bine faci!” Şi s-a dus cu osârdie şi a sporit milostenia. Şi a auzit avva Anuv cuvântul, şi i-a zis lui avva Pimen: „Nu te temi de Dumnezeu aşa grăind fratelui? „Şi a tăcut bătrânul. După două zile a trimis avva Pimen la fratele şi i-a zis lui, ca să audă şi avva Anuv: „Ce mi-ai zis alaltăieri, că mintea mea era aiurea?” Şi i-a zis lui fratele: „Am zis că seamăn ţarina mea şi fac dintr-însa milostenie”. Şi i-a zis avva Pimen: „Am gândit că pentru fratele tău cel mirean ai grăit, iar dacă tu eşti cel ce faci lucrul acesta, nu este lucru călugăresc”. Iar el auzind s-a mâhnit, zicând: „Alt lucru nu ştiu, decât acesta, şi nu pot ca să nu seamăn ţarina mea”. Deci, după ce s-a dus, a făcut metanie avva Anuv lui avva Pimen, zicând: ulartă-mă”. Şi i-a zis Pimen: „Eu de la început ştiam că nu este lucru călugăresc, dar după socoteala lui am grăit şi m-am străduit spre sporirea dragostei, iar acum s-a dus mâhnit şi tot la fel face”. 11

Tot acesta spunea că de va greşi omul şi va tăgădui, zicând n-am greşit, nu-l mustra. Altminteri, îi tai osârdia, Iar de vei zice lui: nu te mâhni, frate, ci te păzeşte de acum înainte, îi ridici sufletul spre pocăinţă.12

Această îngăduinţă pentru neputinţele omeneşti o arată cei mai mari asceţi ai creştinismului. Nu este nicidecum o aprobare a păcatului, după cum vom vedea, ci doar de judecarea păcatului după măsura celui care îl făptuieşte. Aceasta este împlinirea îndemnului Apostolului Pavel de a ne „*purta sarcinile unul* altuia” (Gal. 6, 2). Prin aceasta se vede dacă ascetul, fie că este pustnic, fie că-i o simplă ţărancă zeloată, se nevoieşte corect, dacă nu impune măsura proprie altora, dacă nu-i judecă pe alţii de pe culmile asprimii sale. Aceşti oameni aveau vederea lucrurilor în perspectivă, ei nu judecau pe nimeni la moment. Sfântul Macarie Egipteanul ne îndeamnă: „Să nu judecăm pe nimeni, nici pe cei răi şi stricaţi, să nu-i criticăm, să-i vedem curaţi şi drepţi, aşa cum ar trebui să

fie şi să ne rugăm neîncetat pentru îndreptarea lor, căci încă „nu ştiu ce fac”. Aşa priveşte cel curat cu inima pe toţi cei din jurul lui. Pentru ochiul curat, toate sunt curate… De multe ori, fără ca noi să ştim, în aceşti oameni aparent stricaţi în ochii lumii se ascund sfinţi de-ai lui Dumnezeu sau viitori sfinţi”.13

A-l judeca pe păcătos raportându-l doar la păcatele sale înseamnă a-L exclude pe Dumnezeu din viaţa lui. Sfinţii arătau întotdeauna atâta îngăduinţă pentru că vedeau în toate doar un început, un început pe care Dumnezeu, conlucrând cu omul, îl poate desăvârşi. A fi sfânt înseamnă a şti să vezi în ce constă acest început în fiecare om şi să-l încurajezi, dar mai ales, să fii cu mare băgare de seamă ca să nu-l stingi.

Această vedere nu este deloc o invenţie a unor pustnici ciudaţi din Pustia Egiptului şi a altora de felul lor. Nu este nici măcar un şiretlic oratoric al Apostolului Pavel, pentru că acesta n-ar fi făcut aceasta dacă nu ar fi învăţat-o de la însuşi Mântuitorul. Hristos este Cel care a arătat întotdeauna mare îngăduinţă faţă de neputinţele noastre şi nu ne-a judecat niciodată după păcatele noastre. Că *„nu după păcatele noastre a făcut nouă, nici după fărădelegile noastre a răsplătit nouă”* (Ps. 102, 10).

Odată, pe când stătea la masă împreună cu ucenicii în casa lui Simon cel lepros, s-a apropiat de Hristos o femeie păcătoasă, având un alabastru cu mir de mult preţ, şi l-a turnat pe capul Lui (Mt. 26, 6 – 7). *„Iar ucenicii Lui văzând s-au mâniat, zicând*: *„Pentru* ce risipă *aceasta*? *Că se putea vinde scump acest mir, iar banii să se dea săracilor*!*”* *Dar Iisus cunoscând a zis*: *„Pentru ce faceţi supărare femeii*? *Că lucru bun a făcut pentru Mine. Că pe săraci pururea îi aveţi cu voi, dar pe Mine nu mă aveţi pururea. Că vărsând mirul acesta pe trupul Meu spre îngroparea Mea a făcut-o. Amin zic vouă*! *Oriunde se va propovădui Evanghelia aceasta, în toată lumea, se va spune şi despre ce a făcut ea spre pomenirea ei”* (Mt. 26, 8 – 13).

Oare au greşit într-adevăr ucenicii, mustrând risipa

de bani făcută pentru mir? Oare nu au reacţionat ei conform învăţăturii pe care le-a dat-o Hristos? Că ucenicii L-au auzit pe Hristos zicând: *„Milă voiesc şi nu jertfă”* (Mt. 9, 13). Ucenicii au văzut că Hristos îi mustra pe iudei pentru că au lăsat milostenia şi dragostea şi se limitau doar la jertfe şi arderi de tot. Deci, dacă jertfele şi arderile de tot nu-i mai plăceau lui Dumnezeu, s-au gândit ei, cu atât mai mult nu-i va plăcea această ungere cu mir. Aşadar, ucenicii nu au greşit cu nimic, dar ei au reacţionat ca nişte zeloţi din zilele noastre, fără să se gândească la starea sufletească a acelei femei şi la gândul cu care a vărsat ea mirul pe capul Mântuitorului. Hristos însă i-a îngăduit femeii să toarne mirul pe capul Lui. Chiar mai mult, Hristos preferă să-i certe pe ucenici, care au arătat atâta râvnă pentru milostenie, şi să o laude pe femeie pentru o faptă nedesăvârşită, numai ca să nu o mâhnească. Hristos îi mustră: *„Pentru ce faceţi supărare femeii*?” Apoi o laudă pe aceasta cum nu lăudase încă pe niciunul dintre ucenici, zicând: *„Adevărat vă zic, că oriunde se va propovădui Evanghelia aceasta se va vorbi şi de ce a făcut ea*”.

Sfântul Ioan Gură de Aur astfel vede dezlegarea acestui comportament al lui Hristos: „Ca să-i înveţe pe ucenici să nu ceară de la început oamenilor mai slabi în credinţă cele mai mari fapte. De aceea nici nu judecă în ea însăşi fapta săvârşită de femeie, ci în legătura cu starea ei sufletească. Dacă Domnul ar fi vrut să facă o lege din spusele Sale de acum, apoi n-ar fi vorbit deloc de femeie; dar vorbeşte de ea ca să afli că pentru ea a spus acele cuvinte, ca să nu înăbuşe credinţa ei ce odrăslise, ci să o întărească mai mult. Le grăieşte aşa ucenicilor ca să lăudăm şi să încălzim cu focul dragostei noastre pe cel care face o faptă bună, chiar dacă fapta lui nu-i desăvârşit de bună şi să nu-i cerem aceluia de la început să fie cu totul desăvârşit. Că însuşi Domnul voia mai cu seamă aceasta se vede de acolo că El care nu avea unde să-şi plece capul (Mt. 8.20), a poruncit ucenicilor Lui să aibă pungă (În 13, 29). Dar acum nu era timpul să îndrepte ce se făcuse, ci să laude o faptă bună. După cum dacă cineva

l-ar fi întrebat înainte de a fi făcut femeia lucrul acesta, El n-ar fi grăit aşa, tot aşa, după ce a făcut aceasta, Hristos a urmărit un singur lucru, ca ea să nu se simtă stânjenită din pricina mustrării ucenicilor, ci să plece mai bună, ajungând mai plină de râvnă, datorită blândeţii Lui. După ce a vărsat mirul, nici n-ar mai fi avut vreun rost mustrarea. Şi tu, dar, dacă vezi pe cineva că face nişte sfinte vase şi că le aduce la biserică sau dacă vezi pe un om că împodobeşte zidurile sau pardoseala bisericii, nu porunci să vândă sau să strice ce-a făcut, ca să nu-i înăbuşi râvna; dar dacă te întreabă înainte de a face, porunceşte să dea săracilor banii ce vrea să-i cheltuiască; pentru că şi Hristos tot aşa a făcut, ca să nu-i strice inima femeii, şi tot ce-a spus, spre mângâierea ei a spus-o".14

Mi s-a întâmplat şi mie să asist la o revărsare a dragostei de felul acesta. În toamna anului trecut a fost invitat la hramul mănăstirii Noul Neamţ arhiepiscopul Serghie al Ternopolului. Acest episcop pur şi simplu a fermecat pe toţi cu simplitatea sa aristocratică şi duhul rugăciunii pe care ţi-l transmitea. El este cunoscut şi iubit în cercurile călugăreşti şi ale mirenilor din întreaga Patriarhie Rusă ca unul care a dobândit darul rugăciunii neîncetate şi aceasta se simţea în toate mişcările sale. După Liturghie, am mers cu toţii la masă. După ce au vorbit episcopii, că mai erau încă trei, pe lângă Serghie, li s-a dat cuvântul şi altora, preoţi şi mireni. La un moment dat, s-a ridicat unul dintre binefăcătorii mănăstirii, un patron oarecare, şi cu o mimică tipică de om de afaceri din Basarabia, şi-a început discursul cam aşa: uştiţi, şi eu cred în Dumnezeu în felul meu..." Şi îndată mintea mea împătimită s-a gândit: „Unde se mai bagă şi ăsta, peste episcopi şi preoţi cu credinţa lui „în felul lui" în Dumnezeu?" Atunci m-am uitat la înaltul Serghie, să văd cum arată când se plictiseşte. Dar am fost umilit când am văzut cum şi-a lăsat tacâmurile la o parte şi asculta cu o atenţie de copil ceea ce spunea acel om, de parcă ar fi auzit cine ştie ce lucruri, pe care în altă parte n-ar mai fi putut să le audă. Faţa oiscopului s-a luminat de o bucurie

negrăită când a auzit cuvintele „cred şi eu în Dumnezeu în felul meu”. Atunci mi-am dat seama că aşa este dragostea şi adevărata sfinţenie. Pot spune că m-a marcat această întâmplare simplă, mai ales că s-a petrecut chiar în ziua hirotonirii mele, şi-mi vine în minte ori de câte ori mi se întâmplă să stau de vorbă cu un om cu credinţă nedesăvârşită.

8. Primejdia laxismului

Pogoramintele făcute de Sfinţii Părinţi au un cu totul alt caracter decât pogoramintele propuse de mişcarea laxistă în Biserica Romano-Catolică din sec. XVII. Nu este vorba aici un laxism ca urmare a unei vieţi personale dezordonate şi pline de desfătări, după principiul: „Fac eu, să facă şi alţii, pentru că-s alte timpuri”.

Sfântul ierarh Luca Voino-Iasineţki, un mărturisitor care a traversat lagărele comuniste, în circularele sale îşi atenţiona preoţii să nu cadă în înşelarea de a recomanda şi altora slăbiciunile lor personale, ca pe unele pe care Dumnezeu le iartă uşor, ci să canonisească după cuviinţă.15 Există, de exemplu, în zilele noastre preoţi care zic că a nu ţine cele patru posturi de peste an nu este păcat, deoarece ei înşişi nu le ţin. Sigur că în felul acesta se pierde şi preotul şi cel povăţuit de el. Aşa am găsit, în cartea unui duhovnic român foarte vestit, 16 o încuviinţare de a merge călugării la nunţi şi la petreceri, cu argumentul că şi el merge la nunţi. Nu cred că este bine să se spună aşa ceva, pentru că, în cazul dat, nu se adresează unui frate care a venit să se pocăiască în chilia lui, ci vorbeşte despre tagma călugărească la general, care trebuie să rămână model de asceză şi lepădare de lume. Aşa laxiştii romano-catolici din sec – XVII au ajuns să spună că masturbarea şi avortul în primele 40 de zile nu sunt păcate (şirul continuă).17 Riscurile acestea trebuie luate în seamă, mai ales în vârtejul societăţii contemporane, când viaţa s-a transformat într-un cancan general.

Diferenţa dintre cele două pricini ale pogorământului este mare. Dacă un preot care nu ţine posturile îţi spune să nu posteşti, îţi pare că nu faci niciun păcat şi nu te

îndrepţi niciodată. Dar când îţi dezleagă postul un preot care el însuşi posteşte, te mustră cugetul pentru că te numeri printre cei handicapaţi, printre credincioşii de la uşa bisericii, care nu pot îndeplini nici măcar lucrurile elementare. În această situaţie, penitentul nu percepe dezlegarea postului ca pe o favoare, ci ca pe o amânare, ca pe o lipsă de încredere. De la un timp, el înţelege că se află în situaţia unui băieţandru pe care băieţii mai mari nu-l lasă în terenul de fotbal, rezervându-i doar umila plăcere de a aduce mingea când cineva o bate aiurea. Este un fel de a spune din partea duhovnicului: „Eu te las să faci astfel pentru că eşti neputincios şi slab, dar când te vei înzdrăveni, va trebui să faci şi tu ceea ce vezi la mine”. Aceste cuvinte însă nu trebuie să le rostească duhovnicul niciodată, ele singure vor bate ca o ciocănitoare în pieptul celui dornic de desăvârşire, până vor răzbi.

Sfinţii nu făceau niciodată concesii pentru că ei înşişi şi le permiteau, ci pentru luciditatea duhovnicească. Îngăduinţa sfântului faţă de păcătos, cum am mai spus, avea scopul de a-l încuraja să facă măcar puţinul bine pe care îl face, pentru că perseverenţa în puţin duce la cele mari. Pogorământul duhovnicesc este o descoperire a Duhului Sfânt şi presupune angajarea duhovnicului în lupta credinciosului. A face un pogorământ înseamnă a lua asupra sa restul de povară pe care nu l-a putut duce cel slab, pentru ca împreună să ajungă la destinaţie. Aceasta înseamnă „*a-ţi pune sufletul pentru prietenul tău*” (În 15, 13). Aşa a fost înţeles pogorământul în tradiţia ortodoxă dintotdeauna, nu ca o abandonare în păcat, nu ca o credinţă netoată că, până la urmă, păcatele nu sunt chiar atât de mari şi poţi să le faci în continuare. Nu. Ci ca un „fă cât poţi, chiar dacă ceea ce poţi este încă puţin”.

Contează nu performanţele, ci efortul de voinţă făcut de păcătos. De aceea Sfinţii laudă nu atât roadele, care la început sunt foarte slabe, cât voinţa, care la început este mai mare decât roadele mari ale celor desăvârşiţi. Începătorul trebuie încurajat să nu se deznădăjduiască când vede discrepanţa atât de mare dintre efortul depus şi

rezultat, pentru că Dumnezeu îl judecă pentru voinţă, căci anume voinţa este cea pe care se grăbesc să o atace demonii.

Angajarea în lupta celuilalt cunoaşte uneori proporţii cutremurătoare. De aceea nu este nicio exagerare a o considera ca pe o punere a sufletului pentru aproapele tău, cea mai desăvârşită dragoste. Ca să ilustrez cum înţelege tradiţia ortodoxă această angajare, voi aduce iarăşi un caz din Pateric. Se spune că a venit unul din bătrâni la avva Ahila şi l-a văzut pe el scuipând sânge din gura lui şi l-a întrebat: „Ce este aceasta, părinte?" Răspuns-a bătrânul: „Este cuvântul fratelui care m-a mâhnit şi m-am silit să nu-l vestesc lui, şi m-am rugat lui Dumnezeu ca să-l ridice de la mine. Şi s-a făcut cuvântul lui ca sângele în gura mea şi l-am scuipat jos. Şi m-am liniştit, şi mâhnirea am uitat-o".18

9. Un model de mustrare

Aşadar, până aici am discutat necesitatea pregătirii ascultătorului pentru primirea adevărului. Modelul paulin de predică ne recomandă în acest sens o uşoară catehizare a ascultătorului, adică, pur şi simplu, să-i povestim despre Hristos. Totodată nu trebuie să uităm că acest ascultător n-ar avea nevoie de sfaturile noastre dacă nu ar fi necredincios, adică dacă nu ar trăi într-un cu totul alt sistem de valori decât cel creştin. De aceea este normal ca lui să-i pară stranii, neînţelese multe din lucrurile care unui creştin îi par normale. Aceasta nu trebuie să ne indigneze. Despre Hristos se poate povesti în multe feluri şi pe înţelesul tuturor. Să nu uităm că Dumnezeu, când a vrut să vină în lume, a vestit naşterea sa printr-un înger în chip de stea, pentru înţelegerea păgânilor. Dar Dumnezeu a făcut astfel pentru că acei magi persani nu erau obişnuiţi să primească veşti de la îngeri, ca evreii, ci toate le citeau din stele. Dumnezeu a ales această cale tocmai pentru a-i ruşina pe iudei şi astfel să facă începutul întoarcerii neamurilor la El.

Prin urmare, şi predicatorul ortodox, pentru a se face înţeles, de multe ori trebuie să renunţe la termenii

tradiţionali şi să adopte un limbaj accesibil ascultătorului. Aceasta nu presupune defel admiterea erorilor dogmatice, adică hulei, pentru că asta ar însemna să nu-şi îndeplinească scopul, propovăduind altceva decât ceea ce şi-a propus.

În primul rând, trebuie să renunţe la aerul că tot ce spune el trebuie neapărat crezut. Nu există nicio îndoială că credinţa creştină este singura adevărată, însă există posibilitatea ca tu, cel ce predici, să nu fii pe măsura desăvârşirii creştinismului. În cazul acesta trebuie să lăsăm mai mult loc Duhului Sfânt să lucreze şi mai puţin isteţimii noastre. Discuţia trebuie să aibă mai mult caracterul unei căutări comune, decât a unei lecţii, a unei impuneri.

După ce am vorbit atâta despre folosul laudelor şi al îngăduinţei pe care o arătăm începătorului, trebuie să recunoaştem şi necesitatea mustrării. Şi dacă a lăuda este o ştiinţă, a mustra este o ştiinţă şi mai mare. De multe ori o simplă mustrare îl poate alunga pe cel slab din Biserică. Apostolul Pavel, când a vrut să-i mustre pe homosexualii din Roma, şi-a construit mustrarea pe etape. După ce i-a lăudat pe romani că *„credinţa lor se vesteşte în toată lumea”* (1, 8), după ce le-a vorbit despre marea dragoste pe care le-o poartă şi chiar s-a identificat cu ei prin cuvintele *„mă mângâi împreună cu voi prin credinţa noastră laolaltă, a voastră şi a mea”* (1, 12), Apostolul îi pregăteşte pentru o discuţie mai dură.

Mai întâi le spune că *„este dator şi elinilor, şi barbarilor, şi înţelepţilor şi neînţelepţilor”* (1, 14), arătând că cele ce le va spune nu se adresează numai lor, ci lumii întregi. Este, totuşi, o mare consolare să ştii că nu eşti certat numai tu. Spunând că este „dator”, Apostolul ca şi cum ar spune: „Eu însumi nu v-aş mustra cu nimic, dacă nu aş fi dator”. Pe urmă face o afirmaţie foarte generală despre dreptatea şi mânia lui Dumnezeu: *„Căci mânia lui Dumnezeu se descoperă din cer peste toată fărădelegea şi peste toată nedreptatea oamenilor care ţin nedreptatea drept adevăr”* (1, 18). Este un fel aristotelic de a pregăti

discuţia, definind conceptele, adică: „Sunteţi de acord că nedreptatea trebuie pedepsită?” În felul acesta Sf. Pavel arată că nici Dumnezeu nu este setos de a pedepsi, ci pedeapsa se impune de la sine, pentru menţinerea echilibrului şi armoniei afectate de fărădelege.

Mai încolo vedem că, de fapt, nu Dumnezeu este cel ce pedepseşte, ci oamenii, prin ceea ce fac, *„îşi iau în ei înşişi răsplata cuvenită rătăcirii lor”* (1, 27). Cea mai mare pedeapsă este aceea de a fi lăsaţi de către Dumnezeu să facă ceea ce vor, dar şi aceasta a făcut-o Dumnezeu abia după ce ei înşişi au arătat că nu vor să-L aibă pe Dumnezeu în cunoştinţă (1, 28).

Apostolul Pavel propovăduieşte un Dumnezeu timid, care nu îndrăzneşte să se impună celor care nu-L vor, dar totodată le arată romanilor că cei care se despart de acest Dumnezeu se nenorocesc. Homosexualitatea este doar un aspect al nenorocirii care se abate peste cei necredincioşi. Necredinţa este prezentată ca o molimă care aduce cele mai grozave boli, până la întunecarea minţii (1, 21 – 22).

Aşadar, nu homosexualitatea este pedepsită, ci ea însăşi este o pedeapsă. Şi ca să facă înţeleasă paguba homosexualităţii o asociază cu alte cususuri. Altfel, cei care nu vedeau în homosexualitate decât plăcerea lor organică, pur şi simplu n-ar fi înţeles de ce este ea atât de rea. Şi Apostolul începe să enumere: *„Plini fiind de toată nedreptatea, de desfrânare, de viclenie, de lăcomie, de răutate; plini de pizmă, de ucidere, de ceartă, de înşelăciune, de purtări rele, bârfitori, grăitori de rău, urători de Dumnezeu, ocărâtori, semeţi, trufaşi, lăudăroşi, născocitori de rele, nesupuşi părinţilor, neînţelepţi, călcători de cuvânt, fără dragoste, fără milă”* (1, 29 – 31). Iar la urmă Apostolul spune că *„acestea toate sunt vrednice de moarte”* (1, 32).

Aparent, prin acest verdict Pavel îi condamnă la moarte pe homosexuali, în realitate însă le dă o mare nădejde. Pentru că într-un fel este să citǎm un verset separat din Levitic, fără nicio introducere şi fără nicio explicaţie, prin care homosexualii trebuie daţi morţii, şi

alta este a spune că homosexualii sunt vrednici de moarte laolaltă cu toţi cei ce au cusururile enumerate mai sus. În acest caz, nădejdea nu-l părăseşte pe homosexualul mustrat, pentru că el vede că nu există niciun om care să nu sufere măcar de unul din păcatele amintite de Pavel.

Apostolul prezintă păcatul ca pe o boală, care nu mai are nicio nevoie să fie pedepsită, pentru că ea însăşi este începutul morţii. Arătând că singurul motiv al îmbolnăvirii este necredinţa şi înstrăinarea de Dumnezeu (1, 21), Pavel lasă să se înţeleagă că şi remediul acestei boli şi izbăvirea de moarte este întoarcerea la Dumnezeu. Întoarcerea pare foarte uşoară după ce au auzit toate laudele aduse credinţei puternice a romanilor de la începutul cuvântării, neam binecuvântat din care făceau parte şi ei, homosexualii de pe vremea lui Pavel.

10. Aprinde foc în jurul ascultătorului

Dumnezeu nu este un medicament amar care se dă cu de-a sila, ci un fruct oprit şi inaccesibil. Aşa trebuie prezentat Dumnezeu ascultătorului, dacă vrei ca acela să devină curios de Dumnezeu. Dumnezeu însuşi se dă pe Sine în acest fel. El te „seduce", cum se exprimă Cabasila, şi te părăseşte când nu te aştepţi. Sfântul Macarie Egipteanul, şi nu numai el, ne vorbeşte de această părăsire în care ne aruncă Dumnezeu, comparând-o cu o lecţie pe care o dă mama copilului. Aşa cum mama îşi trage mâna lăsându-l pe copil să păşească singur, chiar dacă acesta mai cade pe jos şi se loveşte, tot aşa şi Dumnezeu îşi retrage din când în când harul, pentru a-l maturiza pe ascet. Deci, dacă Dumnezeu se dă în acest fel până şi marilor asceţi, de ce ar trebui ca predicatorii să-L bage pe Dumnezeu pe gât ascultătorului.

Cei care se simt „chemaţi" la predică în felul acesta protestant, vor reproşa: „Bine, bine, dar dacă vom tărăgăna atâta cu oferirea lui Dumnezeu, până la urmă omul poate să moară şi să nu mai creadă!"

O convertire poate să dureze ani şi zeci de ani. Dar sunt unii care vor să cuprindă tot creştinismul într-o singură discuţie şi se minunează când cineva rămâne rece

la cuvintele lor. Această atitudine o au cei care îşi atribuie lor înşişi toate meritele într-o convertire, uitând că mai există şi Dumnezeu. Hristos spune că El, nu predicatorii, a venit în lume să mântuiască pe cei păcătoşi. De aceea, să nu avem nicio îndoială că Hristos ştie să se descopere păcătosului şi în lipsa noastră, şi fără noi. Trebuie să scoatem din mintea noastră ideea că anume prin noi vrea Dumnezeu să-l cheme la Sine pe cutare. Noi putem încerca, e chiar de datoria noastră, dar nu ne putem face un plan de convertiri, ca şi protestanţii: „Aşa, trebuie să-l convertesc pe vecinul cutare, bătrânica cutare stă singură, îi duc nişte cartofişi-o convertesc”. Acesta nu este duhul predicii creştine, ci un duh de competiţie pionierească.

Când eram pionier existau aşa numitele „steluţe” formate din cinci pionieri „timurovişti”, care aveau misiunea să umble pe la bătrâni şi să-i ajute la gospodărie. De regulă, copiii nu făceau acest lucru din dragoste pentru bătrâni, ci totul se transforma într-o competiţie care mai mulţi bătrâni vizitează. Aşa este şi în cazul convertirilor la normă, se uită dragostea, se uită chiar Hristos. Totul se transformă într-un examen de isteţime care îţi gâdilă orgoliul tău de sofist de mahala.

Astfel de convertiri nu valorează nimic. Tocmai din cauza acestor predicatori cu apucături protestante s-au umplut bisericile de oameni care dau buzna la potirul euharistie, deşi Hristos încă nu a lucrat în inimile lor.19 Sunt o mulţime de oameni care se află într-o stare mai jalnică decât erau până la convertire, pentru că acum batjocoresc şi cele sfinte, aduşi cu forţa de câte un membru înflăcărat al ASCOR-ului sau de către vreun vecin proaspăt convertit.

În iarna lui 2000 am fost la Moscova la un simpozion organizat de Patriarhia Moscovei. Nu ştiu cum s-a întâmplat, că am intrat în vorbă cu un profesor din Danemarca, fost romano-catolic şi convertit la ortodoxie de câţiva ani. Era preocupat de Efrem Sirul şi chiar mi-a promis să-mi trimită nişte cărţi la mănăstire. M-am gândit că e bine că mai sunt şi romano-catolici convertiţi la

ortodoxie, nu numai invers. Am intrat în sală şi ne-am aşezat fiecare unde-şi avea locul, că erau cam la 5.000 de oameni. Tocmai se nimerise să ia cuvântul profesorul Leonid Ilici Osipov de la Academia Teologică din Zagorsk, pe o temă foarte delicată: „Mistica romano-catolică”. Profesorul a vorbit aşa cum trebuie să vorbească orice creştin ortodox. La pauză, se apropie de mine danezul foarte revoltat: „Aţi auzit ce a zis Osipov? Asta-i satana, numai satana poate să vorbească aşa despre sfânta Maria Tereza şi despre Francisc de Assisi!” îmi vorbea aşa, căutând să obţină susţinerea mea. Eu însă l-am consolat şi i-am zis că aceasta nu este o părere personală a lui Osipov, şi i-am atras atenţia că acela a citat din Sf. Ignatie Briancianinov şi din alţi Sfinţi ortodocşi. Zic: „Aceasta este părea generală a Sfinţilor ortodocşi despre sfinţii şi mistica romano-catolică. Dumneavoastră nu sunteţi ortodox?” Atunci fostul romano-catolic s-a mâniat şi mi-a zis: „Dacă aceasta este Ortodoxia l-a care m-a convertit mitropolitul (N.), să ştiţi că eu de azi nu mai sunt ortodox!”

Mitropolitul (N.) se pare că a fost într-adevăr isteţ la cuvânt, dacă a convertit un profesor trecut de 50 de ani. Rămâne însă un mister, ce anume i-a povestit mitropolitul (N.) acestui om, pentru că despre ortodoxie nu i-a povestit. Există acest fel de viclenie romano-catolică de a converti pe om cu orice mijloace. Cântă-i din clarinet, du-te cu el la discotecă, pune-i televizor în biserică, binecuvântează-i prezervativele. Nu vreau să par nici eu isteţ când spun asta, dar toate acestea le-a făcut Biserica Romano-Catolică.

Aşadar, nu avem niciun drept să atragem pe oameni în Biserică oferindu-le altă momeală decât pe Hristos. Momeala Bisericii este Potirul euharistic, pentru aceasta vin oamenii la Biserică. Altfel ajungi la replici de felul pe care le-am auzit la cineva: „Vai, Biserica Catolică e mult mai fainâ! N-ai văzut, papa cântă la clarinet?” Altora le place să joace fotbal cu pastorul, altora să danseze în biserică. Numai Hristos rămâne la fel de necunoscut, poate chiar din ce în ce mai necunoscut.

Un prieten, profesor la Seminarul de la Noul Neamţ, care conducea o echipă de misionari, mi-a zis odată: „Ce prost eram eu la început, puneam mâna pe câte o clasă de copiii sau studenţi şi-i aduceam cu hurta la Împărtăşanie, gândind că cu asta se încheie convertirea lor. Dar acum înţeleg că acesta este numai începutul şi nu întotdeauna cel mai potrivit, şi numai Hristos duce la capăt orice lucrare începută. Nu-i greu a aduce pe cineva la împărtăşanie, greu este ca el să rămână în Biserică şi să devină un credincios adevărat, un mădular viu al Trupului lui Hristos. Dar asta nu o poate face niciun misionar, aceasta este taina lui Hristos care lucrează în inima omului”.

Contribuţia noastră la convertirea unui om nu doar că trebuie să o vedem minimă, din smerenie, ci ea chiar trebuie să fie minimă cu adevărat, pentru a lăsa mai mult loc lui Hristos. Începătorul absoarbe totul, ca un burete, de aceea, să ne abţinem de la a-l îndoctrina cu viziunile noastre personale, să nu-i transmitem numaidecât felul nostru de a fi, gesturile şi modulaţiile vocii, aşa cum se întâmplă în cazul duhovnicilor paranoici. Să-i dăm să citească Sfinţii Părinţi, că ei ştiu ce să facă cu el.

Neofitul trebuie să devină mădular al Trupului lui Hristos, dar ce anume va fi el, mână, ochi, ureche sau gură (I Cor. 14 – 31), numai Hristos ştie. Fiecare om are firea sa, trecutul său, sensibilitatea sa. Pe acestea Dumnezeu nu caută să ni le schimbe, după cum spune şi Sf. Macarie Egipteanul: „Omul îşi păstrează firea, dar îşi schimbă sufletul prin proprie voinţă. El rămâne cum era, blând sau aspru, moale sau activ, dar îşi consacră toată voinţa slujbei dumnezeieşti şi este bine plăcut Domnului, indiferent de firea lui. Dumnezeu primeşte bunăvoinţa omului şi nu-i cere să-şi schimbe trupul, ci îi cere să-şi schimbe sufletul, mintea, gândirea. Dumnezeu nu cere schimbarea trupului, ci schimbarea sufletului. El chiar permite ca sfinţii să aibă slăbiciuni trupeşti şi neputinţe. Nici chiar Apostolii nu puteau întotdeauna să facă minuni, să vindece bolnavi sau să învie morţi. Pavel se plângea de „ghimpele” din trupul

său pe care Domnul nu voia să i-l ia (II Cor. 12, 7). Căci dacă Apostolii ar fi putut face toate câte ar fi voit, atunci i-ar fi determinat pe toţi să creadă în mod forţat. Hristos mereu spunea: „Cine are ochi de văzut şi urechi de auzit”.20

La întrebarea ce este pocăinţa, în una din scrisorile sale, Sf. Teofan Zăvorâtul a spus că „pocăinţa înseamnă a aprinde foc în jurul tău”. Că precum cel cuprins de flăcări caută scăpare, aşa şi sufletul, dacă va vedea că toată lumea arde în jurul său, va alerga la Dumnezeu. Am găsit aceeaşi comparaţie şi la Macarie Egipteanul: „Dintr-o casă cuprinsă de foc – zice Sfântul –, cel care vrea să se salveze fuge gol, în timp ce acela care vrea să-şi mai salveze ceva din bunurile pe care le iubeşte piere în flăcări, odată cu acestea… Pentru un câştig neînsemnat, se prăpădeşte prin propria-i voinţă, din cauza întârzierii, a amânării”.21

Acest foc l-a aprins Apostolul Pavel în ascultătorii săi din Roma. Dacă ne vom uita bine, vom vedea că Apostolul nu a lăsat nicio crăpătură prin care ascultătorul să poată fugi de Hristos. Acesta nu mai poate da nici tradiţionala replică: „Ia mai lasă-mă în pace să-mi trăiesc viaţa aşa cum vreau”, pentru că Pavel i-a vorbit mai înainte şi i-a demonstrat că toate nenorocirile i se întâmplă tocmai din cauza asta.

De fapt, Apostolul nu a făcut decât să prezinte grozăvia autonomiei, văzută ca rupere din întreg, ca autoexcomunicare, l-a care s-a dedat omul.

Iată că Apostolul Pavel le prezintă iadul nu ca pe o pedeapsă cu foc, ci ca pe o abandonare din partea lui Dumnezeu. Ioan Gură de Aur spune că „pedeapsă mai cumplită decât iadul este să nu iei parte la slava vieţii veşnice”.22 Îi mai şi lasă să creadă că Dumnezeu nu va face nimic pentru salvarea lor până când ei înşişi nu o vor vrea, „*că precum n-au încercat să aibă pe Dumnezeu în cunoştinţă, aşa şi Dumnezeu i-a lăsat la mintea lor, să facă cele ce nu se cuvine*” (1, 28). Dar totodată, li se sugerează şi partea cealaltă a acestui verset, că dacă ei vor încerca să-L aibă pe Dumnezeu în cunoştinţă şi Dumnezeu va

binevoi spre ei. Adică îi declară stăpâni absoluţi ai propriului destin, lăsând la libera alegere întoarcerea lor la Dumnezeu.

Este foarte important să nu rănim liberul arbitru al ascultătorului, pentru că atunci facem un lucru pe care nici Dumnezeu nu-şi permite să-l facă. Destul este să aprindem acel foc în jurul lui, care niciodată nu ştim din ce poate să izbucnească. Cel mai sigur mod de a-l aprinde este rugăciunea tainică pentru acel om, rugăciune cu lacrimi şi cu multă dragoste, ţinând minte că „a te ruga pentru aproapele înseamnă a-ţi vărsa sângele pentru el”.23

„Iisus a venit pe pământ să aprindă un foc; nu un foc material, mistuitor, ci un foc spiritual, duhovnicesc, care luminează sufletele, le pune la încercare, topindu-le ca pe aur. Acest foc a lucrat în Apostoli, l-a orbit pe Pavel şi i-a luminat mintea. Acest foc s-a arătat lui Moise în rugul aprins care totuşi nu se mistuia. Acest foc l-a luat pe Ilie de pe pământ sub forma carului. Acest foc îl cerea David strigând: „Botează-mă, Doamne, şi cearcă în foc rărunchii şi inima mea”... Acest foc a ars în inima lui Cleopa şi a tovarăşului său când le-a vorbit Iisus pe Drumul Emausului. Acest foc îi luminează pe îngeri. Acest foc luminează mintea omului credincios şi îi aprinde inima. Acest foc alungă duhurile demonice, arde păcatul, este puterea învierii, mijloc al nemuririi. Să ne rugăm să vină şi peste noi acest foc, să devenim şi noi sfeşnice de lumină în lume, ca lumea să fie cucerită pentru Domnul şi să nu mai rătăcească în întuneric”.24

Sfinţii Părinţi despre predică şi predicatori

În general, ideea de a te asemăna cu Apostolii şi cu Sfinţii Părinţi e ademenitoare. Sfântul Ignatie Briancianinov scria că „unii, după ce au citit în Sfânta Scriptură că dragostea este cea mea înaltă dintre virtuţi (I Cor. 13, 13), că ea este Dumnezeu (1 În 4, 8), încep şi se silesc îndată să dezvolte în inima lor simţământul dragostei, îl amestecă în rugăciunile lor, în cugetarea lor la Dumnezeu, în toate faptele lor”.25 Deşi, continuă Sfântul,

aceştia trec cu vederea că „începutul înţelepciunii este frica de Dumnezeu”, iar dragostea este încununarea celor desăvârşiţi. Acelaşi lucru se întâmplă şi în cazul predicii. Oamenilor le pare că a predica este foarte uşor, mai uşor decât a priveghea şi a posti. Şi, citind că *„cel ce a întors pe păcătos de la rătăcirea căii lui îşi va mântui sufletul din moarte şi mulţime de păcate „*(Iac. 5, 20), încep să se îngrijească de mântuirea altora cu o râvnă care, de cele mai multe ori, nu le mai lasă timp să-şi vadă şi de mântuirea lor personală.

Predicatorii sunt într-adevăr la mare cinste înaintea lui Dumnezeu. Apostolul Pavel spune că *„preoţii care îşi ţin bine dregătoria să se învrednicească de îndoită cinste, mai ales cei care se ostenesc cu cuvântul şi cu învăţătura*” (I Tim. 5, 17). Propovăduirea cuvântului lui Dumnezeu este chiar mai mare decât milostenia şi îngrijirea de orfani şi de văduve. De aceea au şi zis Apostolii: *„Nu este drept ca noi, lăsând de-o parte cuvântul lui Dumnezeu, să slujim la mese*” (F. A. 6, 2). Sfântul Paladie, parcă tâlcuind aceste cuvinte, zice în dialogul istoric cu Teodor, diaconul Romei: „Teodore, să nu socoteşti că săvârşeşte un lucru deosebit cel care îndestulează cu alimente pe cel flămând, ci acela care eliberează sufletul din ignoranţă. Se găseşte uşor cel ce îndestulează pântecele înfometat; el oferă [alimente] fie gratuit, fie cu bani, pâine sau legume; însă se găseşte cu greu cel ce hrăneşte [duhovniceşte] cu cuvântul, iar aflându-se, fie că nu este crezut, fie că abia este crezut, pentru că duhurile viclene se împotrivesc întotdeauna mântuirii sufletelor”.26

Sfântul Grigorie Dialogul, vrând să laude slujirea cuvântului, a zis: „Mai mare minune decât rugăciunea este propovăduirea cuvântului, adică a ajuta cu cuvântul învăţăturii, că, a întoarce pe păcătoşi la pocăinţă mai mult este decât a învia un mort. Că întru înviere se scoală trupul şi iarăşi moare, iar întru pocăinţă se scoală sufletul, care vieţuieşte în veci. Dar, încă şi din Evanghelie poţi cunoaşte cu adevărat grăirea aceasta. Că, iată, a înviat Dumnezeu pe Lazăr trupeşte, dar Scriptura nu ne spune ce

a făcut trupul înviat al lui Lazăr. Însă a înviat Dumnezeu sufletul lui Pavel; şi câte n-a făcut sufletul lui Pavel! A făcut puteri multe cu învăţăturile sale”.27

Propovăduirea, sub toate aspectele ei, este o formă de manifestare a dragostei. Există, desigur, păreri contrarii despre predică. Astfel, sunt vestite cuvintele Sf. Isaac Sirul, cum că a te linişti departe de lume este mai mare decât a converti popoare întregi la creştinism. Există însă şi altele, care spun contrariul. Aşa, Sf. Simeon cel nebun pentru Hristos (21 iulie), după patruzeci de ani de vieţuire în pustie, i-a zis ucenicului său Ioan: „Eu mă duc în lume să mântuiesc pe alţii şi să mă fac de ocară oamenilor, că aici în pustie noi nu vom mântui pe nimeni în afară de noi”. De aceeaşi părere este şi marele Macarie Egipteanul. Acesta zice că până şi cei care au ajuns la vederea luminii necreate nu sunt lăsaţi de Dumnezeu într-o permanentă stare de contemplare, „pentru a purta grijă de fraţii lor mai slabi prin cuvânt şi prin exemplul lor de viaţă”. „Cine ar rămâne permanent pe ultima treaptă a desăvârşirii, cu ochii sufletului privind neîncetat la viziunile cereşti, nici n-ar mai şti de nevoile lui trupeşti, ar sta nemişcat şi ascuns, îmbătat de fericire; dar prin aceasta n-ar mai fi folositor celorlalţi fraţi ai săi. Or, Dumnezeu cheamă la mântuire pe toţi oamenii, nu numai pe câţiva!”.28

Şi, cu toate acestea, Apostolul Iacov îi atenţionează pe cei ce se simt atraşi de această slujire: „*Nu vă faceţi mulţi învăţători, fraţii mei, ştiind că [noi, învăţătorii] mai mare osândă vom lua*” (Iac. 3, 1).

Aşa cum nu toţi au darul vindecării şi al facerii de minuni, tot aşa nu toţi au darul cuvântului. Iar dacă ar fi să urmărim logica Sf. Grigore Dialogul, că a învia un mort este mai puţin decât a întoarce un suflet la pocăinţă, atunci vom înţelege câţi sunt cei care au cu adevărat darul cuvântului. În Paterice şi în Vieţile Sfinţilor există o mulţime de călugări care înviau morţi, dar ei au folosit pe foarte puţini oameni. Pe când un Macarie Egipteanul, Efrem Sirul sau Ioan Gură de Aur au înfăşurat secolele ca într-o plasă cu cuvintele lor, pescuind milioane şi milioane

de suflete pentru Hristos.

Puterea cuvântului este un dar al Duhului Sfânt, pe care nu o poate spori cunoaşterea vicleşugurilor oratoriceşti. Nu poţi ajunge un bun predicator numai cu ceea ce înveţi la cursurile de pastorală, trebuie să mai şi trăieşti măcar puţin Evanghelia. Nu e destul să deprinzi tehnica de expunere a lui Ioan Gură de Aur, trebuie să deprinzi şi din felul lui de viaţă. „Cei bogaţi în Duhul Sfânt – zice acelaşi Macarie – nu se golesc niciodată vorbind altora şi înviorându-i, ci din contră: luminându-i pe alţii, ei se luminează pe sine însuşi şi mai mult. Din ei ţâşneşte Duhul afară ca dintr-un izvor ce nu mai seacă. Însă cei săraci în Duhul Sfânt, chiar dacă ştiu să vorbească duhovniceşte, din memorie, din ceea ce au citit prin cărţi şi au învăţat de la alţii, aceştia nu posedă o comoară proprie a Duhului şi rămân goi, iar pe alţii îi înviorează doar momentan, neavând putere să lucreze în inimile lor… Cine nu simte focul aprins în inimă pentru Hristos să nu îndrăznească să predice, căci va induce în eroare şi pe alţii şi va da socoteală pentru aceasta”.29

De fapt, până şi ascultătorul neiniţiat îşi dă seama de falsitatea oratorului, chiar, mai ales, acesta. E destul să deschizi o revistă teologică şi găseşti acolo cele mai bune exemple despre cum nu trebuie să vorbim despre credinţă. Oameni care nu numai că sunt departe de a fi trăit cele despre care scriu, dar lipsiţi până şi de o cât de mică brumă de talent la scris. Te întrebi, de ce scriu? Numai ca să adauge o pată la cele pe care le-a pus regimul ateist pe Biserică şi pe slujitorii ei? Numai ca să arate revista vecinilor sau chiar şi comisiei la doctorat? Cred că dacă s-ar scoate de la doctorat obligaţia de a prezenta articole publicate, nu am mai avea reviste de teologie.

Prima dovadă a lipsei de har este alambicarea, conglomeratul de citate greoaie, de neologisme şi termeni de specialitate. Simplitatea este cea mai bună dovadă a nepătimirii, a prezenţei Duhului Sfânt. Talasie Libianul spunea că „nepătimirea cea mai înaltă face gândurile simple”.30 Parcă referindu-se la doctoranzii de astăzi, Sf.

Ioan Gură de Aur scria: „Cel care-şi alcătuieşte cuvântul său cu cuvinte grele la auz este împovărător pentru ascultători şi sileşte de cele mai multe ori sufletele lor să nu-i primească cu dragă inimă spusele, neputând suporta greutatea lor. Pe când omul care-şi face variat cuvântul său, omul care face ca în cuvântul său ideile uşoare să fie mai multe decât cele grele, omul acesta reuşeşte să facă să dispară greutatea cuvântului său, odihneşte sufletele ascultătorilor, convinge şi familiarizează cu tema cuvântării sale”.31

Este important, deci, să vorbim numai despre lucrurile pe care le-am cunoscut prin proprie experienţă. Nu ne cere nimeni să vedem lumina taborică, pentru că şi cei cărora ne adresăm nu au văzut-o. De multe ori chiar oameni cu o vieţuire foarte înaltă nu s-au putut face înţeleşi de păcătoşi, tocmai din cauză că aceia uitaseră psihologia păcătoşilor. Un astfel de exemplu îl dă şi Sf. Ignatie Briancianinov în experienţele sale ascetice, când un stareţ, de altfel sfânt, i-a dat să citească unei cucoane o carte cu totul nepotrivită.

Destul ne este nouă să ne adresăm celor deopotrivă cu noi. Lumea este etajată şi Dumnezeu a lăsat diferite caractere şi sensibilităţi, care au un mod special, propriu de a înţelege lucrurile. Şi pentru aceştia Dumnezeu vrea să aibă un purtător de cuvânt. Dacă crezi că ai un astfel de cerc de ascultători, vorbeşte-le, dacă nu, nu-l căuta.

Puţini au fost cei care s-au putut face înţeleşi de toţi, chiar şi dintre Sfinţi. Unii se adresează desfrânaţilor, alţii se adresează călugărilor, unii necărturarilor, alţii intelectualilor, artiştilor. Aceştia din urmă sunt cei mai dificili. Unii credincioşi, auzind sau citind ceva adresat acestora, se tulbură, se smintesc. Dumnezeu însă ştie ce este în inima fiecăruia. De aceea nu întotdeauna le este de folos „celor slabi” să cunoască învăţături adresate altei tagme decât cea din care face parte. Sf. Ignatie Briancianinov nu recomandă nici măcar ca monahii din viaţa de obşte să citească sfaturile pentru pustnici, ce să mai vorbim despre diferenţa dintre sfaturile date unui

căsătorit şi unui călugăr.

Aşadar, nimeni nu va greşi dacă va spune doar ceea ce el însuşi a trăit. Este ruşinos să citeşti un articol despre efectele rugăciunii lui Iisus scris de vreun student. Pentru aceasta există Sfinţii isihaşti. Dar a scrie despre o anumită etapă a pocăinţei, pe care tu însuţi ai parcurs-o, este lucru binecuvântat. Este ceea ce i-a poruncit Iisus demonizatului pe care l-a vindecat şi care îl ruga să-L ia cu El: „*Mergi în casa ta, la ai tăi, şi spune-le câte ţi-a făcut ţie Domnul şi cum te-a miluit*” (Mc. 5, 19).

În felul acesta nu ne vom atrage mustrările Duhului Sfânt, care grăieşte prin Părinţi: „Cei ce vorbesc duhovniceşte, dar n-au gustat încă prin proprie experienţă din această viaţă duhovnicească, tot ce spun este doar o închipuire învăţată din cărţi. Cei ce vorbesc de faptele dreptăţii şi habar n-au de ele prin proprie vieţuire sunt nişte înşelători… Unii care nu ştiu să vorbească, nu au această artă, trăiesc totuşi şi inima lor saltă la atingerea harului divin, fiind plini de frică şi cutremur. Căci nu în cuvânt, ci în faptă stă puterea lui Dumnezeu”.32

„Bărbaţii mari şi sfinţi de la început – scrie Ioan Gură de Aur –, nu erau iscusiţi nici în una nici în alta: nu cunoşteau nici arta cuvântului, dar nu ştiau nici carte. Şi acolo unde pare de absolută trebuinţă talentul oratoric şi instrucţia în şcoală, acolo acei bărbaţi mari erau lipsiţi şi de una, şi de alta; cu toate acestea, au depăşit atât de mult pe cei care le stăpâneau, încât aceştia, în comparaţie cu ei, păreau mai neiscusiţi decât nişte simpli copii. Într-adevăr, dacă puterea de convingere ar sta în cuvinte, iar filosofii, stăpâni şi pe ştiinţa de carte, şi pe talentul oratoric, n-au fost în stare să convingă pe niciun stăpânitor de popoare, pe niciun tiran, în timp ce Apostolii, cei neînvăţaţi, cei simpli, sunt cei care au dobândit comorile înţelepciunii, şi nu filosofii, cei care au studiat cu grijă şi cartea, şi arta oratorică. Prin urmare, înţelepciunea adevărată şi adevărata ştiinţă de carte nu este alta decât frica de Dumnezeu”.33

Sfinţii, prietenii prostituatelor

Nu demult, am învăţat de la o bătrână din Bogâltin ce este creştinismul. Schitul unde mă aflu este mic şi, la sărbători, dacă se adună câte 30 – 40 de oameni la slujbă. În timp ce părintele mărturisea, femeia aceasta m-a prins de-o parte şi mi-a zis că vrea să mă întrebe ceva. Zice: „Părince, aş vrea să vă întreb ceva, da' numa' dacă se poate. Văd că ziceţi frumos la predică şi citiţi prin cărţi. Oare n-aţi găsit nicăieri scris pentru ceea ce vă întreb eu…" Credeam că vrea să mă întrebe ceva pentru ea, pentru că nu ştie să citească. Ea însă a continuat, începând să lăcrămeze: „Părince, este la noi în sat un om care şi-o omorât socru, ş-o stat 12 ani în puşcărie. El nu vine la biserică, că se ruşinează. Odată numai o venit, şi s-o uitat aşa, şi s-o dus. Oare n-o fi şi pentru el iertare? N-ar putea oare Dumnezeu să facă cumva să-l ierte? Că eu aşa mă gândesc pentru el, că poate este iertare". Femeia aceasta, care nu ştia nici măcar vreo pildă din vieţile Sfinţilor, lăcrăma când îmi spunea acestea, de parcă ar fi vrut să zică: „Poate că Dumnezeu îl iartă, că eu, dacă aş avea puterea Lui, l-aş ierta".

Aceasta este splendoarea sufletului omenesc, care din fire este creştin.34 Femeia aceasta nu a fost instruită de nimeni, dar în ea a răbufnit suma întregii învăţături pe care a adus-o Hristos. Aceasta nu este doar o învăţătură, ci este totodată şi cea mai mare putere pe care a dat-o Hristos oamenilor: puterea de a ierta păcatele.

De la această femeie am înţeles în ce constă setea omului de a se asemăna cu Dumnezeu. A fi ca Dumnezeu înseamnă a ierta păcatele. Toată puterea lui Dumnezeu poate fi rezumată la aceasta.35

Femeia aceasta nu doar că nu-l judeca şi nu numai că l-a iertat, ea intuia că trebuie să existe şi o cale de a-l izbăvi pe acela de păcate.

Dacă ar trebui să spun ce este creştinismul numai într-o singură propoziţie, aş spune: „*Creştinismul este nevoia teribilă de a ierta păcatele altora*".

Această nevoie este atât de teribilă, încât ne caracterizează ontologic. Oamenii obişnuiţi, adică

pătimaşi, nu o realizează. Însă sfinţii, înaintând pe calea desăvârşirii, care nu este altceva decât restaurarea adevăratei noastre naturi, au descoperit-o printre dărâmăturile fiinţei omeneşti, ca pe un ulcior cu galbeni ascuns şi uitat demult. Aşa cum un ulcior cu galbeni găsit sub dărâmături ajunge sărmanului să-şi facă o casă nouă, tot aşa şi această nevoie ontologică de a ierta păcatele e suficientă pentru a restaura dărâmăturile omenităţii noastre.

Sfinţii ştiau de la Mântuitorul că un astfel de ulcior cu galbeni există în fiecare dintre noi. Căci Hristos a zis: „Nu judeca şi nu vei fi judecat”. În rugăciunea pe care a dat-o ca model oamenilor, Hristos ne învaţă că Dumnezeu ne iartă păcatele, precum şi noi iertăm greşiţilor noştri. De aceea goana după nejudecare a constituit întotdeauna îndeletnicirea de căpetenie a marilor asceţi ai Ortodoxiei. Aceasta este lucrarea esenţială a fiecărui creştin. Ea trebuie să prevaleze înaintea tuturor celorlalte nevoinţe, mai bine zis, celelalte nevoinţe sunt numai uneltele, lopata de care ne folosim pentru a dezgropa aurul nejudecării.

Nicio nevoinţă nu este mântuitoare. Ca să ne dăm seama cât de stupide sunt toate nevoinţele e destul să zicem: „Şi ne iartă nouă greşelile, precum postim sau priveghem”. Omul împătimit se mândreşte zadarnic cu ele, ca fariseul din Evanghelie. De aceea, începătorilor nu li se recomandă să facă mari nevoinţe, pentru că, în loc să le fie de folos, îi aruncă în mândrie şi mai mult îi îndepărtează de Dumnezeu. De multe ori, atunci când vedeau că se mândresc de ceva, Sfinţii făceau câte o trăsnaie. Aşa, de exemplu, Sfântul Pimen se ducea în fiecare noapte şi înconjura satul din apropiere, ca să nu se mândrească de faptul că e mare pustnic şi nu se suie în sat.36 Acea nevoinţă este bună, care ne face să ne vedem păcatele noastre, iar dacă, fie că postind începi să-i vezi pe cei care nu postesc, fie că rugându-te începi să-i vezi pe cei care nu se roagă, înseamnă că nu te nevoieşti corect. Atunci eşti ca un copil care se pune pe burtă la malul iazului şi numai face gălăgie în apă, ca şi cum ar înota, dar nu înoată.

Nejudecarea nu este doar un mod de raportare la celălalt, un exerciţiu spiritual, ci este modul cel mai profund de a ne cunoaşte şi îmbunătăţi pe noi înşine. Aproapele este un fel de oglindă duhovnicească pentru noi, poate chiar un fel de proiecţie a noastră în exterior. De aceea, ceea ce vedem noi în aproapele nu este altceva decât noi înşine, vedem în aproapele doar neajunsurile şi patimile de care noi înşine suferim. De exemplu, coboară un preot dintr-o maşină foarte luxoasă, însoţit de o femeie frumoasă, iar în urma lor un tânăr le duce bagajul. Dacă cineva e iubitor de avere, va zice: „Ce maşină are popa!” Cel desfrânat va zice: „O, ce femeie are popa!” Cel îngâmfat va zice: „O, are slugi popa, nu poate să-şi care singur bagajele!” Dacă însă cineva trăieşte în feciorie, poate să creadă că femeia este sora preotului, şi chiar poate să-i pară că seamănă cu el. Dacă n-are patimă pentru avere, poate crede că maşina e împrumutată sau nici să nu o bage în seamă. Dacă este smerit, va zice: „Ce fericit este fratele că s-a învrednicit să ducă valiza unui slujitor al lui Hristos, probabil în ea sunt veşmintele preoţeşti şi alte lucruri sfinte”. Fiecare deci se vede în celălalt pe sine. Aproapele este cel mai bun barometru al vieţii noastre duhovniceşti. Arhimandritul Sofronie Saharov spunea chiar mai mult, el zicea că aproapele este viaţa noastră.

Dumnezeu ne dă nouă ceea ce vedem noi în aproapele. De vom vedea sfinţenie, sfinţenie dobândim, iar de vom vedea răutate, răutate primim în noi înşine. Aproapele este un fel de vistierie la care alergăm cu mintea pentru a lua sfinţenie sau patimi, în funcţie de inima noastră. De aceea Apostolul Pavel ne şi îndeamnă: *„Fraţilor, chiar de va cădea un om în vreo greşeală, voi, cei duhovniceşti, îndreptăţi-l pe unul ca acesta cu duhul blândeţii, luând aminte la tine însuţi, ca să nu cazi şi tu în ispită”* (Gal. 6, 1). De regulă, asceţii care au căzut în păcate mari, despre care ne mărturisesc patericele, au ajuns la aceasta din cauză că judecau pe alţii. Dumnezeu dă această lecţie pentru a ne dezvăţa să judecăm păcate

străine. Aşa pentru mulţi, căderea s-a făcut prilej de mai bună pocăinţă, ceea ce arată că Dumnezeu dă mai degrabă harul pentru nejudecare decât pentru asceză trupească.

Nejudecarea are urmări miraculoase asupra păcătosului. Ea are atâta putere încât chiar cred că cuvintele *oricâte veţi dezlega pe pământ vor fi dezlegate şi în ceruri* nu se referă doar la preoţia sacramentală, ci şi la tot omul sfinţit de Duhul Sfânt. Puterea celui care nu judecă este atât de mare, încât, cu adevărat, păcatele pe care le iartă el aproapelui, le iartă şi Dumnezeu. Aceasta este comoara Duhului Sfânt despre care Sf. Serafim de la Sarov spunea: „Agoniseşte duhul blândeţii şi în jurul tău se vor mântui mii”. Ceea ce înseamnă că Dumnezeu, pentru rugăciunile unui astfel de om, care iartă pe toţi, iartă păcatele păcătosului şi îi dă chip de pocăinţă.

Tradiţia ortodoxă e plină de exemple extraordinare care întăresc cele zise. Există o pleiadă întreagă de Sfinţi care se „specializau” în mântuirea prostituatelor, mai ales dintre cei nebuni pentru Hristos. Aşa au fost, de exemplu, Sfinţii Simeon cel nebun, Vitalie monahul, Serapion Sindonitul şi alţii.

Sfinţii nu doar că nu le judecau pe desfrânate, ci chiar găseau că au de învăţat de la ele. Antologic în acest sens este cazul Sfântului Non şi al frumoasei Pelaghia (prăznuirea în 8 octombrie), ajunsă şi ea Sfântă. Pe când Sf. Non, episcop din mănăstirea Tabeniţilor purta o discuţie teologică cu alţi episcopi, s-a întâmplat să treacă pe acolo această Pelaghia, actriţă păgână, care se prostitua, însoţită de un alai de tineri. Ceilalţi episcopi şi-au întors ochii ca să nu o vadă, Non însă a petrecut-o cu privirea, pe urmă le-a zis: „Nu v-aţi desfătat de frumuseţea ei atât de mare? Cu adevărat eu m-am desfătat foarte tare şi mi-a plăcut frumuseţea ei, fiindcă pe aceasta o va pune Dumnezeu înainte şi o va aşeza în faţa înfricoşătorului şi minunatului scaun de judecată când o va judeca atât pe ea, cât şi episcopia noastră. Ce socotiţi, preaiubiţilor, câte ceasuri nu-şi petrece în iatacul său această femeie, spălându-se şi machindu-se cu toată osârdia şi luarea

aminte a sufletului şi împodobindu-se pentru spectacole, ca nimic să nu lipsească frumuseţii şi podoabei trupeşti, pentru ca să placă tuturor şi să nu pară că e urâtă amanţilor ei, care azi sunt şi mâine nu mai sunt? Şi noi, care avem făgăduinţa de a vedea faţa cea strălucită a Mirelui ceresc, nu ne împodobim, nici nu spălăm murdăriile de pe sufletele noastre nenorocite, ci le lăsăm să zacă în nepăsare".

Auzind cuvintele Sfântului Non, Pelaghia „a fost străpunsă la inimă" şi a venit a doua zi la el, cerând să fie botezată. Apoi a adus şi toate bogăţiile ei, mărgăritare şi aur, şi le-a dat Sfântului, iar acesta le-a împărţit la văduve şi la orfani. A opta zi după botez aceasta a primit în taină schima monahală şi s-a retras într-o chilie din Muntele Măslinilor, petrecând în travesti cu numele Pelagheu eunucul. Abia după moarte, când au dat să o îmbălsămeze, s-a aflat cine a fost într-adevăr acest Pelagheu „eunucul".

Despre Sfântul Ioan de la Kronştadt se zice că a fost surprins odată de un credincios în timp ce se uita la o poză cu o femeie goală. Credinciosul, şocat, l-a întrebat pe Sfânt: ulum, părinte, vă uitaţi la aşa ceva?!" „Da – zise Sfântul –, mă uit ce făptură minunată a făcut Dumnezeu pentru a fi mamă".

Un Sfânt care şi-a consacrat viaţa mântuirii prostituatelor este Vitalie (prăznuirea 22 aprilie). Acesta a fost călugăr şi îşi petrecea ziua muncind, iar de banii câştigaţi se ducea la bordel. Nimeni însă nu ştia adevăratul motiv pentru comportamentul atât de ciudat al lui Vitalie. De aceea „se sminteau de dânsul toţi şi în toate zilele îl ocărau, zicându-i: „Du-te, ticălosule, că te aşteaptă desfrânatele!" Şi scuipau asupra lui".37 Alţii îl sfătuiau să se căsătorească cu una dintre ele şi să nu mai necinstească cinul monahal umblând pe la bordeluri. Sfântul însă răbda toate acestea şi nu le răspundea nimic.

Lucrarea lui însă era aceasta, că se ducea în cameră la desfrânată şi îi plătea bani pe noaptea aceea, numai să nu păcătuiască, iar el se punea într-un colţ şi citea Psaltirea. Multe din acele femei se lepădau de păcat, unele

se călugăreau iar altele se căsătoreau şi trăiau o viaţă normală. Sfântul însă le-a interzis să povestească despre aceasta până la moartea lui. O femeie care nu a rezistat şi a povestit cuiva de sfinţenia lui Vitalie s-a îndrăcit şi aşa a intrat frica în toate, încât nu descopereau nimănui adevărul despre călugărul batjocorit. Sfântul Vitalie a fost găsit în chilie mort în genunchi înaintea icoanei, iar în mâini avea un bileţel pe care scria: «Bărbaţi alexandrini, nu osândiţi mai înainte de vreme, până ce Domnul, Judecătorul Cel drept va veni». Atunci au venit toate femeile pe care le mântuise Vitalie cu lumânări şi cu tămâie ca să-l plângă pe părintele lor.

În condiţii asemănătoare a mântuit şi Sfântul Serapion pe una din prostituate. Acesta s-a întâmplat să treacă odată printr-un sat al Egiptului, şi a văzut o prostituată stând, şi i-a zis ei: gătit-ai patul? Ea a zis: da, avvo! A închis bătrânul: aşteaptă-mă deseară, că voi veni la tine şi am să petrec noaptea aceasta aproape de tine. Iar ea răspunzând, a zis: bine, avvo! Şi s-a gătit şi a aşternut patul şi l-a aşteptat pe bătrân cu cele de trebuinţă. Iar după ce s-a făcut seară, a venit bătrânul la dânsa, nimic aducând şi intrând în chilie, i-a zis ei: gătit-ai patul? Ea a zis: da, avvo. A încuiat uşa şi i-a zis ei: aşteaptă puţin, fiindcă avem pravilă, până ce o voi face! Şi a început bătrânul slujba. Şi începând Psaltirea, la fiecare psalm făcea rugăciunea, rugându-se lui Dumnezeu pentru dânsa ca să se pocăiască şi să se mântuiască. Deci l-a ascultat Dumnezeu; şi sta femeia tremurând şi rugându-se aproape de bătrânul. Dacă a isprăvit bătrânul toată Psaltirea (o Psaltire citită astfel ia cel puţin 6 – 7 ore), ea a căzut la pământ. Iar bătrânul, începând Apostolul, a citit mult dintr-însul. Şi aşa şi-a împlinit slujba. Deci umilindu-se ea şi înţelegând că nu pentru păcat a venit la dânsa, ci ca să-i mântuiască sufletul, a căzut în faţa lui zicând: fie-ţi milă, avvo, şi povăţuieşte-mă unde pot plăcea lui Dumnezeu. Atunci bătrânul a povăţuit-o pe dânsa într-o mănăstire de fecioare şi a dat-o la stareţă, zicând: ia pe sora aceasta şi nu-i pune ei jug sau poruncă, ca celorlalţi surori, ci orice

voieşte, dă-i şi cum voieşte dă-i voie să umble. Şi după ce a făcut puţine zile, a zis: eu multe păcate am şi voiesc la două zile să mănânc. Şi după puţine zile a zis: eu multe păcate am şi voiesc la patru zile să mănânc. După alte puţine zile s-a rugat stareţei, zicând: fiindcă mult am mâhnit pe Dumnezeu cu fărădelegile mele, te rog, pune-mă într-o chilie şi o astupă, şi pe o gaură dă-mi puţină pâine şi rucodelie. Şi i-a făcut ei stareţa aşa. Aşa i-a plăcut lui Dumnezeu în cealaltă vreme a vieţii sale.38 Se spunea în viaţa lui avva Ioan Colov, că unei tinere i-au murit părinţii şi a rămas sărmană. Iar numele ei era Paisia. Deci a socotit să-şi facă gazdă de străini, casa spre primirea părinţilor schitului. A rămas dar aşa primind pe străini vreme multă şi odihnind pe părinţi; iar după o vreme, după ce a cheltuit lucrurile a început a fi lipsită. Deci s-au lipit de dânsa nişte oameni răzvrătiţi şi au schimbat-o din socoteala cea bună. Şi de aceea a început a petrece rău, încât a ajuns ea ca să curvească. Au auzit părinţii şi foarte s-au mâhnit. Şi poftindu-l pe avva Ioan Golov, i-au zis: Am auzit despre sora aceea că petrece rău, şi ea când putea şi-a arătat mila ei către noi, iar acum noi să arătăm către dânsa milă şi s-o ajutăm. Deci osteneşte-te până la dânsa şi după înţelepciunea ce ţi-a dat-o Dumnezeu, iconomiseşte cele pentru dânsa. Deci a venit avva Ioan la dânsa şi a zis bătrânei portăriţe: Spune stăpânei tale că am venit eu! Iar ea l-a gonit zicând: Voi dintru început aţi mâncat cele ale ei şi iată că este săracă. I-a zis avva Ioan: Spune că foarte am s-o folosesc. Iar slugile ei zâmbind îi zic lui: Dar ce ai să-i dai de voieşti să te întâlneşti cu dânsa? Drept aceea, suindu-se bătrâna, i-a spus despre dânsul. Şi-i zice ei cea tânără: Aceşti călugări de-a pururea umblă pe lângă Marea Roşie şi găsesc mărgăritare. Împodobindu-se, dar, a zis să-l aducă la dânsa. Deci, după ce s-a suit, apucând ea mai înainte a şezut pe pat. Şi venind avva Ioan a şezut aproape de dânsa. Şi căutând la faţa ei, i-a zis: Pentru ce L-ai defăimat pe Iisus, de-ai venit la aceasta? Ea auzind a îngheţat cu totul; şi plecând în jos capul său, avva Ioan a început a plânge foarte. Şi a zis ea lui: Avvo, ce plângi? Iar

după ce a căutat, iarăşi s-a aplecat în jos plângând, şi i-a zis ei: Văd că satana joacă în faţa ta şi nu voi plânge? Iar ea auzind, i-a zis lui: Este pocăinţă, avvo? îi zice ei: Este. Îi zice lui: Ia-mă unde voieşti. Îi zice ei: Să mergem. Şi s-a sculat să meargă după dânsul. Şi a luat seama avva Ioan că nimic n-a pus la rânduială, nici n-a grăit pentru casa sa. Şi s-a mirat. Deci, după ce au ajuns la pustie, s-a făcut seară şi făcând de nisip un căpătâi mic şi însemnând chipul crucii, i-a zis: Dormi aici! Şi făcându-şi şi lui puţin mai departe şi împlinindu-şi rugăciunile, s-au culcat. Iar pe la miezul nopţii deşteptându-se, vede o cale luminoasă de la cer la dânsa şi a văzut pe îngerii lui Dumnezeu ducându-i sufletul. Drept aceea, sculându-se şi mergând la dânsa, a mişcat-o cu piciorul. Iar după ce a văzut că a murit, s-a aruncat pe sine cu faţa la pământ rugându-se lui Dumnezeu şi a auzit că un ceas al pocăinţei ei s-a primit mai presus decât pocăinţa multora care zăbovesc şi nu arată fierbinţeala unei pocăinţe ca aceasta.39

Şi mai impresionant este cazul Sfântului Avraamie, care a călcat peste toate normele exterioare ale decenţei, numai pentru a mântui un suflet. Acesta era un mare pustnic, care pentru sfinţenia sa a fost hirotonit şi preot, ajungând să facă multe minuni. La bătrâneţe, murind fratele acestuia, i-a fost dată în grijă copila aceluia, în vârstă de şapte ani. Aşa a crescut ea până la vârsta de 20 de ani, stăruind în toate virtuţile pe care le deprindea de la unchiul ei sfânt.

Dar un monah căzut, care venea des la bătrân sub pretextul folosului duhovnicesc, a momit-o pe aceea vreme de un an şi până la urmă a atras-o spre păcat. Revenindu-şi fata după aceea, cuprinsă de deznădejde şi ruşine, a hotărât că nu mai poate rămâne în continuare lângă unchiul său pe care l-a dezamăgit atât şi, fără să-i spună, a plecat în oraş. Acolo s-a făcut prostituată la un bordel.

Când Bătrânul a descoperit lipsa fetei, s-a rugat lui Dumnezeu să-i descopere ce s-a întâmplat. Trimiţând pe unul din credincioşi să o caute peste tot, abia peste doi ani a găsit-o printre prostituatele bordelului. Atunci Sfântul i-a

dat bani şi l-a rugat să-i aducă un rând de straie ostăşeşti şi un cal înşeuat şi punându-şi o piele de cămilă pe cap, pentru a nu putea fi cunoscut, a pornit în căutarea fetei.

Ajungând în oraş, acesta a tras drept la han şi, cumpărând de băut şi luând carne, căuta cu privirea pe nepoata sa. Dar dacă a văzut că trece timpul şi ea nu apare, chemând pe patronul bordelului, i-a zis glumind: „Am auzit că ai aici fete bune, aş vrea să o văd pe cea mai lăudată”. Acela i-a zis că are una exact cum ar vrea el. Şi chemând-o, a pus-o în faţa bătrânului. Avraamie însă când şi-a văzut nepoata, pe care a crescut-o de mică în rugăciune şi curăţie, îmbrăcată în costumaţie de prostituată cu greu şi-a stăpânit lacrimile şi scoţând bani, a zis: uAdu-ne aici de toate, să benchetuiesc cum se cuvine cu copila, că pentru asta am făcut atâta cale”. Şi şezând la masă, el, care de cinzeci de ani nu a mai mâncat nici măcar pâine, hrănindu-se doar cu verdeţuri şi rădăcini, mânca acum carne şi bea vin ca un soldăţoi.

Nepoată-sa i s-a aşezat în braţe mângâindu-l şi sărutându-l, neştiind cine este. Însă trupul aspru al bătrânului, care mirosea a tămâie şi a pustie, au răscolit-o până în adâncuri şi ea a izbucnit în plâns. „Ce este – a întrebat-o patronul –, că de doi ani de când eşti aici nu te-am mai văzut aşa?” Iar ea i-a răspuns că mai bine ar fi fost pentru dânsa dacă murea în urmă cu trei ani. Patronul, care nu-i cunoştea trecutul nu înţelegea ce zice. Iar Bătrânul, vrând să curme discuţia, i-a zis fetei: „Nu-i vremea acum ca să-ţi plângi păcatele din trecut, azi vreau să ne veselim!”

Apoi, retrăgându-se în cameră, prostituata s-a întins în pat, cerându-i să-i descheie sandalele. Bătrânul însă o amâna. În cele din urmă, aşezându-se lângă ea, şi-a scos pielea de cămilă de pe cap, zicându-i: „Nu mă mai recunoşti, copila mea?” Şi a stat cu ea până dimineaţă, iar a doua zi a luat-o cu el pe cal şi s-au întors înapoi în pustie. Acolo prostituata de mai înainte a ajuns Sfânta Maria, nepoata Sfântului Avraamic, pe care Biserica îi prăznuieşte în aceeaşi zi, în 29 octombrie.

Uneori relaţia dintre Sfinţi şi desfrânate e atât de firească, având chiar ceva copilăresc în ea. Cât de inocentă este purtarea Sfântului Simeon cel nebun, pustnic din Emesa din sec. VI, care, după 40 de ani de pustie, s-a întors în oraş „făcând nebunii" „ca să mântuiască şi pe alţii".

Un capitol special din misiunea sa îl ocupau oamenii depravaţi şi prostituatele. Acesta petrecea mai tot timpul în compania lor, jucând şi distrându-i cu nebuniile sale, îndreptând pe mulţi dintre ei. Cu banii pe care îi câştiga pe cerşit sau i-i trimitea Dumnezeu în chip miraculos. Sfântul Simeon se ducea la prostituate, glumind cu ele: „Vreţi să fiţi prietenile mele? Vă dau o sută de galbeni, numai nu mai păcătuiţi". Prostituatele râdeau de el, zicând că sunt de acord, dar el le punea să jure şi celei dintre prostituate care se jura îi dădea banii. Dacă însă se întâmpla ca aceea să cadă şi după aceea în păcat, se ducea iarăşi la ea, până când se lăsa de păcat.

Tot acesta a fost văzut odată intrând la o prostituată şi a stat vreo trei ore. Feţele curioase au început să-l bănuiască de fapte fireşti. Această convingere li s-a întărit şi mai mult când Sfântul a ieşit din casă uitându-se în jur, ca şi cum s-ar feri să nu-l vadă nimeni. Atunci curioşii n-au rezistat şi s-au dus să o întrebe pe femeie ce a făcut călugărul la ea. Aceea însă le-a zis: „Credeţi-mă că de trei zile, de sărăcie, n-am mai avut ce pune în gură şi acesta mi-a adus pâine, carne şi vin şi, poruncindu-mi să mănânc pe pe săturate, a stat până am terminat de mâncat, pe urmă s-a dus, luând cu el resturile".40

Călugărul nebun, aşa cum îl numeau toţi, de multe ori putea fi văzut în mijlocul desfrânatelor jucându-se, la propriu, cu ele. Acestea îl gâdilau şi-i băgau mâinile în sân, îl cărau după ele bătându-l cu curele la fund. Sfântul însă îşi îngăduia astfel de experienţe ciudate tocmai pentru că nu mai avea în el patimă. Odată bătrânul a intrat gol într-o baie de femei. Fiind întrebat de un diacon ce simte când se joacă prostituatele cu el, stareţul a răspuns: „Adevărat îţi spun că mă simt ca şi cum aş fi un lemn între lemne, iar

mintea mea este pururea îndreptată spre Domnul”. Acest dar l-a primit Sfântul Simeon încă pe când era în pustie. Fiind luptat cumplit de patima trupească, i s-a arătat Sfântul Nicon şi l-a întrebat cum o duce. Simeon a răspuns: „Greu, dacă nu mă vei ajuta”. Atunci Sfântul Nicon a vărsat nişte apă pe burta lui, zicând: „Gata, de acum vei fi sănătos”. Şi de atunci nu şi-a mai simţit trupul.

Sfinţenia stareţului şi înălţimea faptelor lor, pe care tot oraşul le considera nebunii, s-a descoperit unor credincioşi care s-au dus, după obicei, să viziteze Sfinţii în pustie. Mergând ei după binecuvântare, au găsit acolo şi pe colegul de nevoinţe al nebunului Simeon, pustnicul Ioan. Aceştia, când au vrut să ia binecuvântare de la el, Ioan le-a zis: „Având pe marele Simeon în cetate, aţi venit la mine, care eu însumi am nevoie de rugăciunile lui şi nu numai eu, ci lumea întreagă”.

Odată au adus la avva Ammona o fată având în pântece şi i-au zis lui: cutare au făcut lucrul acesta, dă-le lor canon, adică pedeapsă pentru păcat! Iar el, făcând semnul crucii pe pântecele ei, a poruncit să i se dea şase perechi de cearşafuri, zicând: nu cumva mergând, să nască şi va muri, sau ea, sau pruncul şi nu va afla cele de îngropare. Iar pârâşii ei i-au zis lui: de ce ai făcut aceasta? Dă-le canon! Iar el a zis lor: vedeţi, fraţilor, că aproape este de moarte şi ce pot eu să fac? Şi a slobozit-o pe ea şi n-a îndrăznit bătrânul să osândească pe nimeni.41

În esenţă, toate aceste fapte ale Sfinţilor nu sunt decât o prelungire a misiunii Mântuitorului, Care a venit în lume să mântuiască pe cei păcătoşi. Aceasta este lepădarea şi golirea de sine pentru a-l sluji pe celălalt, dragostea care *nu caută ale sale* (I Cor. 13, 5). Este o dăruire nebună, o renunţare la tot ceea ce eşti, chiar şi la faima ta de om sfânt. Acestor oameni li se potrivesc cuvintele Apostolului Pavel: „*Deşi sunt liber faţă de toţi, m-am făcut rob tuturor, ca să dobândesc pe cei mai mulţi*” (I Cor. 9, 19).

De fapt, potrivit concepţiei creştine, poziţia noastră faţă de aproapele este aceea de rob, pentru că şi Hristos,

vrând să ne mântuiască, S-*a smerit pe Sine, chip de rob luând* (Fii. 2, 7). Aceasta este cea mai înaltă dregătorie pe care o poate avea un creştin: să devină robul mântuirii aproapelui său, după cum Hristos S-a făcut robul mântuirii noastre al tuturor.

Fascinantă în acest sens este metoda de convertire practicată de Sfântul Serapion Sindonitul. Acesta pur şi simplu se vindea ca rob păcătoşilor. Aşa odată s-a vândut unei trupe de comedianţi, oameni care întruchipau desfrâul şi deşertăciunea, pentru a-i converti. Şi într-adevăr, slujindu-le ca o slugă, în doi ani i-a adus la Sfântul Botez. Atunci marele avva, care a fost unul din cei care ştiau Vechiul şi Noul Testament pe de rost, le-a zis adevărul despre sine, cerându-le voie să plece. Comedianţii îl rugau să nu-i părăsească, ci să le fie lor ca un părinte şi că ei îi vor fi de acum robi. El însă, dându-le înapoi banii pe care i-a primit pentru sine, s-a dus în căutarea mântuirii altor suflete.

Poate că aceasta ar fi atitudinea cea mai corectă şi cea mai eficientă, pe care poate să o adopte predicatorul ortodox. Să vorbească celuilalt atât cât ar putea vorbi un rob stăpânului său. De celelalte cred că se va îngriji Dumnezeu.

Am enumerat toate aceste exemple din vieţile Sfinţilor nu atât pentru a îndemna la urmarea lor, ceea ce ar putea fi chiar riscant pentru oamenii nedespătimiţi, cât pentru a arăta libertatea Duhului care lucrează în cei care voiesc cu adevărat mântuirea aproapelui lor. M-am gândit că, chiar dacă cei mai mulţi credincioşi nu pot mângâia şi întoarce un păcătos, măcar să fie atenţi să nu creadă impresiilor lor atunci când văd preoţi sau călugări „făcând nebunii" din dragostea pentru aproapele. Sunt convins că fiecare dintre noi a osândit măcar o dată în viaţă un Sfânt al lui Dumnezeu, un Sfânt de lângă noi, pe care se sprijină viaţa noastră.

„Cuvântul predică trebuie dat uitării".

Dialog cu părintele Andrei Kuraev despre predica ortodoxă

Părintele ANDREI KURAEV este, fără îndoială, cel mai cunoscut predicator din întreaga Patriarhie a Moscovei. Cărţile sfinţiei sale sunt editate în tiraje de sute de mii de exemplare. Părintele Andrei este o persoană publică, apărând permanent în presă, la radio, la televiziune. Un intelectual de o deosebită fineţe, care îmbină exemplar în cărţile şi conferinţele sale erudiţia în cele mai diverse domenii cu tradiţia patristică ortodoxă.

Absolvent al Facultăţii de Ateism Ştiinţific a Universităţii de Stat din Moscova, iar mai apoi a Facultăţii de Teologie Din Bucureşti, părintele Andrei este în timpul de faţă decanul Institutului Teologic „Sf. Tihon" din Moscova şi profesor de istoria religiilor la Universitatea de Stat din acelaşi oraş. În timpul aflării sale la studii în România a fost hirotonit diacon (celib) de către patriarhul Teoctist. Este vorbitor al limbii române.

Din cărţile părintelui Andrei am putea enumera*: „Satanismul pentru intelectuali"*, *„Creştinismul timpuriu şi reîncarnarea"*, *„Ocultismul şi ortodoxie"*, *„Ortodoxia pentru protestanţi"*, *„Dumnezeu este dragoste"* (în curs de apariţie în limba română) ş.a. Un dialog mai amplu cu părintele Andrei poate fi citit în cartea mea *„Ortodoxia pentru postmodernişti"*.

Ierodiacon Savatie: *Predicaţi foarte mult în cercurile reprezentanţilor altor credinţe. În general, pentru cei mai mulţi credincioşi, predica ortodoxă se asociază cu apărarea credinţei, mai exact, cu combaterea celorlalte confesii. Dar cum este a predica unor oameni necredincioşi, de exemplu tinerilor dedaţi patimilor fireşti pentru această vârstă*?

Diacon Andrei: Dacă e să fiu sincer, cred că însuşi acest cuvânt „predică", în cazul dat, trebuie dat uitării, deoarece predica presupune adresarea de sus în jos, cum ar veni: iată, eu acuşi îţi voi spune ca unulâm puternicit, numit de sus pentru treaba asta, şi eu acuşica te voi învăţa pe tine. Eu cred că dacă enoriaşii sunt pregătiţi de la bun început să-l primească pe părinte ca pe un învăţător dat lor de sus, oamenii profani nu sunt pregătiţi pentru asta,

dimpotrivă, ei simt repulsie: „cam de ce ar trebui să mă înveţi tu pe mine? comuniştii ne-au învăţat 70 de ani, iar acum şi voi aţi căzut pe capul nostru”. De aceea aici va fi mai de folos poate mărturisirea, mărturia despre sine. Desigur nu în stilul baptiştilor „eu am fost ateu, am fost un om rău, iar acum sunt sfânt de tot”, ci poate o povestire în două fraze. Dar asta, desigur, numai în cazul în care viaţa omului nu contrazice cuvintele sale, aşa încât să se vadă chiar de pe faţa lui. Sau aceasta poate fi şi calea căutării comune. Eu cred că nu e ruşinos pentru misionarul creştin uneori chiar să se îndoiască împreună cu convorbitorii săi, sau să lase impresia că se îndoieşte: „ştiţi, aici e o astfel de întrebare, dincolo e ceva neclar, cum credeţi, de ce s-a zis aşa în Biblie? haideţi să ne gândim împreună”. Şi mai departe, în procesul căutării comune, câte puţin, socratic, să-i aduci pe oameni la concluzia corectă. Adică eu cred că acum anume practica lui Socrate este mai eficientă decât practica predicii tradiţionale bisericeşti.

Întrebare: *Unii Sfinţi Părinţi nu recomandă povestirea faptelor trecute, mai ales a păcatelor. Sau poate aceasta este valabil numai pentru viaţa de obşte, călugărească? Cui şi în ce cazuri putem face mărturisiri de genul: eu am fost boxer, dansator, am furat maşini* etc? *Din gura dumneavoastră au ieşit multe mărturii de acest fel, nu vă mustră niciodată conştiinţa că v-au scăpat?*

Răspuns: Eu nu deţin un astfel de criteriu. În general, eu urăsc să povestesc despre mine, cu toate că adesea sunt pus în situaţia de a o face. Cât despre mustrarea conştiinţei, nu, nu, aşa ceva nu există. Eu, mai degrabă, le-aş propune să zâmbească împreună cu mine. Asta nu e despre mine, ce treabă am eu cu asta? Totul e îngropat de mult în nisipurile istoriei. Ei, a fost aşa un tânăr, a trăit atât de ciudat…

Întrebare: *Adică pentru dumneavoastră separarea între omul trecut şi omul prezent este tranşantă.*

Răspuns: înţelegeţi, pentru mine, de exemplu, istoria Rusiei începe abia de la 988. Atunci când eu studiez despre ofensiva Cneazului Oleg sau Sveatoslav asupra

Ţarigradului, eu citesc şi văd că asta nu e despre mine, nu e despre poporul meu. Eu mă simt un bizantin pe care îl cucereşte hoarda unui oarecare rus barbar. Şi nu întâmplător poporul rus prăznuieşte sărbătoarea Acoperământului Maicii Domnului atunci când Maica Domnului a risipit flota rusă care ataca Constantinopolul. Până şi grecii au uitat de mult această sărbătoare, pentru ei e un eveniment minor, „mare lucru, barbarii iarăşi ne-au atacat oraşul şi s-au gândit în obrăznicia lor că îl vor cuceri”. Dar pentru Rusia, acesta a fost un eveniment însemnat, şi de aceea ruşii până astăzi îşi sărbătoresc ziua înfrângerii lor. Şi pentru mine, atât în istoria mea naţională, cât şi în biografia mea, există această graniţă. În primul rând, poate pentru că eu, în genere, sunt un astfel de om care nicăieri în trecutul său nu vrea să se mai întoarcă. Adică eu nu vreau să mai fiu nici şcolar, nu ştiu de ce îmi amintesc cu groază, nici student, nici măcar seminarist. Nu vreau să mai fug în trecut. Prin urmare, pentru că nu sunt îndrăgostit de el, nu prezintă niciun pericol să-mi amintesc, în singurătate sau în public, unele sau alte episoade din el.

Întrebare: *Sectorul dumneavoastră, ca misionar, este îndeosebi cel al credinţelor oculte. Cum explicaţi că tinerii îmbrăţişează atât de repede ocultismul, yoga, teosofia, şi mai greu ortodoxia, cu toate că toţi provin şi au trăit într-o tradiţie mai mult sau mai puţin ortodoxă*?

Răspuns: Motivele diferă de la om la om. Dar unei anumite categorii de oameni îi place în ocultism tehnologia lui. Ortodoxia pierde în faţa sectelor din cauză că nu are o tehnologie: fa aşa, unu, doi, trei şi eşti în împărăţia lui Dumnezeu. Există în ortodoxie un fel de nedeterminare, de nerezolvare a anumitor probleme. Nu demult am auzit un banc extraordinar despre un „novy ruski” * care vine la un preot şi zice: „Părinte, spune, dacă eu îţi dau 200 de mii de dolari pentru biserică, poţi să-mi garantezi că sufletul meu va nimeri în împărăţia cerului”? Părintele cade pe gânduri şi zice: „Ştii, de garantat nu pot, dar cred că totuşi merită să încerci”. Aceasta îi indignează pe mulţi dintre oameni,

că ortodoxia te îndeamnă să încerci fără să-ţi garanteze rezultatul: „Fii atent până la suflarea ta cea mai de pe urmă, noi nu cunoaştem cum va hotărî în mila Sa Dumnezeu pentru tine”. Şi mulţi se indignează, căci vor acum şi aici o tehnologie concretă: iată mantra, iată guru şi dă-i înainte cu hare krişna! Pe alţii, dimpotrivă, îi atrage în ocultism absenţa lui „numaidecât”, adică cum vreau, după placul meu, îmi construiesc religia mea: aduc puţin de aici, puţin de dincolo. Şi astfel, ei evită orice sistematizare care ar putea să-i oblige în vreun fel. De fapt, omul vrea să rămână el însuşi, şi el pur şi simplu „întrebuinţează” unele cioburi religioase. Dar creştinismul nu poate fi întrebuinţat, creştinismului trebuie să-i slujeşti. Şi asta, desigur, tot îi sperie pe mulţi. Şi, în sfârşit, aceasta e o constatare de-a mea pur profesională… dar aici eu trebuie să povestesc un banc despre mine. Închipuiţi-vă un misionar ortodox care ţine o lecţie unui auditoriu universitar, şi în procesul discuţiei sale, el ajunge până la momentul în care trebuie să pronunţe un cuvânt indecent, el trebuie să-l pomenească pe… drac. Misionarul înţelege foarte bine că auditoriul nu va înţelege aceasta. Adică intelectualitatea noastră post-sovietică încă nu s-a învăţat să rostească cuvântul Dumnezeu, ei trebuie să-i spui ceva mai simplu, de genul „câmpul bioenergo-informaţional al universului”, dar „Dumnezeu” le este neînţeles. Dar dacă îl mai pomeneşti şi pe drac, nu mai spun ce s-ar stârni acolo, „Inchiziţia, Evul Mediu, noi credeam că dumneavoastră sunteţi un intelectual, dar de fapt…” Şi iată că, cunoscând neputinţele convorbitorilor săi, acest misionar se hotărăşte să le spună în argoul lor: „Ştiţi, în acest minut, omului i se adresează *răul universalo-transcendental-totalitar-personalizat-cosmologic*. În clipa aceea dracul se iveşte de după catedră şi zice: „Cum, cum m-ai numit tu pe mine, că n-am auzit bine”?

Eu cred că sectele au succes în predica lor pentru faptul că sectantul vorbeşte cu omul întotdeauna unu la unu, iar misionarul ortodox atunci când mărturiseşte despre adevăr, la discuţie participă mai multe

„personaje”… Nu este doar încăpăţânarea omenească, neînţelegerea, ci mai este şi cel care, la nivelul influenţei iraţionale, insuflă omului duhul împotrivirii. Dar sectanţilor el nu le încurcă. Pe de altă parte însă, nouă ne ajută Dumnezeu.

Întrebare: În *vremea noastră, auzim tot mai des că toţi se închină aceluiaşi Dumnezeu, de exemplu noi, creştinii, suntem fiii lui Avraam după duh, evreii după trup, musulmanii şi ei se consideră fii ai lui Avraam după trup. Deci noi toţi ne închinăm Dumnezeului lui Avraam, şi în acest fel Unuia şi Aceluiaşi Dumnezeu*?

Răspuns: Faptul că oamenii pot avea nişte „icoane intelectuale” ale Dumnezeirii asemănătoare, ieroglife în rugăciune care se citesc ca „Dumnezeul lui Avraam”, nu este totul. Cred că această expresie îşi poate avea locul şi în gura creştinului şi a evreului şi a musulmanului. Însă din asta nu rezultă că noi ne aflăm în relaţii identice cu Dumnezeu, pentru că religia are două componente, ea este numai zece procente sau chiar mai puţin ceea ce aduc în ea oamenii, iar partea copleşitoare e ceea ce aduce în religie însuşi Dumnezeu. De aceea nu trebuie să ne consolăm cu faptul că noi, musulmanii sau iudeii facem unele gesturi comune, pentru că toate rugăciunile noastre, toate predicile teologice nu sunt nimic mai mult decât gesturi, a le umple de sens, a le face ceva mai mult decât gesturi poate numai Domnul. Şi aici începe ce-i mai important. Înţelegeţi, un băieţel poate face aceleaşi mişcări pe care le face şi omul matur, şoferul automobilului sau oricare altul, copilul poate face aceleaşi gesturi, dar conţinutul va fi cu totul altul, pentru că asta depinde deja de umplerea lor de sens, ceea ce nu întotdeauna depinde de om. Unul şi acelaşi gest poate avea efecte diferite în auditorii diferite, pentru că oamenii îl interpretează diferit. Tot aşa se întâmplă şi în religie, faptul că noi facem aceleaşi gesturi, încă nu înseamnă că conţinutul lor interior, ontologic, fiinţal este unul şi acelaşi. Există cuvintele lui Hristos, anume că la Tatăl nu poate să vină nimeni decât prin Fiul, de aceea acolo unde nu este

Logosul lui Dumnezeu, nu este recunoaşterea şi închinarea la El, nu este harul lui Hristos, care doar prin Hristos se dă. Eu cred că acolo rămâne doar o scoică asemănătoare cu o mască mortuară a religiei avraamice care a fost cândva, totuşi aceasta e mai degrabă anume o mască mortuară, dar nu credinţa vie a lui Avraam.

Întrebare: *Dacă ar fi să vorbim de acea „fierărie" unde se produc sau trebuie să se producă astăzi misionarii ortodocşi, nu credeţi că această problemă nu e rezolvată până la capăt*? *Ce ar trebui să se facă astăzi, să se adauge sau să se omită din sistemul de învăţământ teologic existent*? *Poate ar trebui să se apropie mai mult de învăţământul laic, să preia câte ceva de acolo sau să chiar aprofundeze ceva din ale sale. De multe ori se acordă foarte multă atenţie materiilor teologice, dar se scapă din vedere ceea ce se întâmplă în lume* de multe ori se creează o distanţă foarte mare între preot şi omul din lume, preotul nu ştie cu ce respiră omul acela. Cred că problema aceasta nu e suficient rezolvată. Ce poate fi adus în această „fierărie"*?

Răspuns: Problema nu este rezolvată în Patriarhia Moscovei, dar aşa ea e rezolvată. Eu cred că toate încercările de reformă a seminariilor sunt zadarnice. Dumnezeu a dispus altfel, El pur şi simplu a creat aşa o situaţie, că misionarii au început să vină singuri în Biserică, nu din seminarii. Uitaţi-vă, în Rusia, toţi preoţii, mai mult sau mai puţin remarcabili, care au o predispunere misionară au venit din lumea profană, din lumea universităţilor sau din lumea sectelor, şi ei cunosc din experienţă personală ce înseamnă să fii în afara Bisericii, şi de aceea lor Biserica le este scumpă. Prin ce este rău seminarul din acest punct de vedere? În seminar orice discuţie este o joacă: „Hai Vania, tu fă-te că eşti adventist, iar tu, Petia, fă-te că îl combaţi". Dar, de fapt, ei toţi trăiesc în lumea lor, în lumea zvonurilor, bârfelor şi autorităţilor lor. Dar teologia nu suportă joaca, teologia întotdeauna se însuşeşte, cu atât mai mult se dezvoltă, numai atunci când există o necesitate de viaţă şi de moarte

ca o întrebare sau alta să fie rezolvată, să se obţină un răspuns. În seminarii, această necesitate lipseşte, nu se poate învăţa teologia de dragul notelor, adică poţi emite ceva, dar să te înflăcărezi de la asta nu poţi. De aceea seminariile sunt bune atunci când se află în mănăstiri, atunci când pot absorbi şi o experienţă duhovnicească în afara cuvintelor, să aibă un model de imitaţie. Dar să pregăteşti misionari în ele, nu poţi, practica s-a demonstrat aceasta, cel puţin în Biserica noastră. Şi, dimpotrivă, oamenii care trăiesc în lume, anume pentru că ei trăiesc în două lumi, în Biserică şi în spaţiul din afara Bisericii, sunt condamnaţi să poarte o polemică neîntreruptă exterioară şi lăuntrică, şi de aceea credinţa lor e normal să devină mult mai conştientă. Pe lângă asta, ei au şi experienţa tinereţii lor, experienţa apărării şi mărturisirii credinţei, experienţa unor greşeli şi unor victorii, pe care mai târziu ei le pot folosi devenind preoţi.

1. Proloagele, Voi. II. Ed. Mitr. Olteniei, 1991, pg. 923.

2. Despre împrejurările în care a murit Apostolul Pavel vorbeşte şi Sf. Ioan Gură de Aur în Apologia vieţii monahale. Aţi auzit negreşit de Neron, ajuns celebru din pricina desfrânării lui. A fost cel dintâi şi singurul dintâi împăraţi care a născocit noi chipuri de desfrânare şi necuviinţă. Neron a învinuit pe fericitul Pavel, care a trăit pe timpul domniei lui, de aceleaşi fapte de care voi îi acuzaţi pe aceşti sfinţi bărbaţi (adică de a fi îndemnat la viaţa feciorelnică). Fericitul Pavel câştigase pentru credinţa creştină pe o concubină a lui Neron, iubită foarte mult de el, şi a înduplecat-o totodată să părăsească legătura sa necurată. Din pricina asta Neron l-a numit pe Pavel plagă a societăţii înşelător şi, în sfârşit, i-a adus şi alte învinuiri... L-a pus mai întâi în lanţuri, dar, pentru că nu l-a înduplecat să înceteze de a mai sfătui pe fată, a pus, în cele din urmă, să fie omorât (Despre feciorie. Apologia vieţii monahale. Despre creşterea copiilor. Ed. Inst. Biblic al BOR, 2001, p. 191).

3. Îmi cer permisiunea ca, nici aici, nici în altă parte

să nu descopăr identitatea exemplelor negative.

4. Despre aceasta, vezi şi părerea lui Vladimir Losski în Introducere în teologia ortodoxă. Editura Enciclopedică, Bucureşti, 1993, pg. 36.

5. Sviatiteli Feofan Zatvornik, „O Ijeucitelei", Sanct-Petersburg, 1911.

6. Bolotov. „Istoria drevnei tzerevi". Tom. I.

7". Sf. Ignatie Briancianinov, Despre înşelare, Schitul românesc Lacu, Sf. Munte Athos, 1999, pp.11 – 12

8. Îi anunţ pe cei care vor să experimenteze astfel de lucruri să fie foarte precauţi, pentru că mai ales sectele neoprotestante practică un cameleonism admirabil, aşa că ele diferă „de la sat la sat deşi, poartă acelaşi nume.

9. Patericul Egiptean, pentru avva Macarie, 37.

10. Patericul Egiptean, Pentru avva Pimen, 92.

Ibidem, 22.

Ibidem, 23.

13. Pocăinţa sau întoarcerea la Dumnezeu, Extrase din Omiliile duhovniceşti ale Sf. Macarie Egipteanul, Ed. Bizantină, p. 53.

14. Ioan Gură de Aur. Omilii la Matei, Ed. Inst. Biblic al BOR, 1994, pp. 906 + 908

15. În carte se mai găsesc câteva referinţe la autori despre care nu pot oferi note complete. Aceasta este pentru că, aflându-mi în România, nu am la îndemână cărţile. Oricum, ele sunt în rusă şi nu ştiu dacă îi foloseşte cititorului să le cunoască titlul. Garantez însă că aceste cărţi şi autori nu sunt inventaţi de mine şi, la nevoie, pot fi verificate.

16. Îmi reactualizez doleanţa de a nu da numele exemplelor negative. Dacă cineva vrea să verifice autenticitatea surselor citate de mine, să-mi scrie pe savatievhotmail.com

17. Vezi mai în amănunt la Jean Delumeau, Mărturisirea şi iertarea. Dificultăţile confesiunii. Secolele XIII-XVIII Ed. Polirom. 1998.

18. Patericul Egiptean, pentru avva Ahila, 4.

19. Există părerea, foarte riscantă, că euharistia va

lucra în inima omului mai bine decât orice cuvinte. Nu în zadar exista catehumenatul în Biserica primară. Cred, într-adevăr, că de multe ori Hristos poate să lucreze şi într-o inimă neştiutoare, dar acestea sunt cazuri separate şi nu trebuie să facem din ele o regulă. Omul trebuie să ştie de ce şi cu ce (cu Cine!) se împărtăşeşte.

20. Sf. Macarir Egipteanul, op. cit. pp. 83 – 84

21. bidem, p. 26.

22. Despre feciorie. Apologia vieţii monahale. Despre creşterea copiilor. Ed. Inst. Biblic al BOR, 2001, p. 347.

23. Sf. Siluan Athonitul în cartea Stareţ Siluan, ediţia rusă de la Minsk.

24. Macarie Egipteanul op. p 82

25. Sf. Ignatie Briancianinov, Experienţe ascetice, vol. III., Ed. Sofia, 2001, p. 65.

26. Viaţa Sfântului Ioan Gură de Aur în relatările istoricilor bisericeşti, Ed. Inst. Biblic al BOR, 2001, p. 87.

27. Proloage, Vol. 1, p. 547.

28. Macarie Egipteanul, op. cit., p. 33.

29. Ibidem, pp. 70 – 71.

30. Talasie Libianul. Întâia sută despre dragoste şi înfrânare (73), Filocalia, vol. IV, Humanitas, 2000, p. 17.

31. Sf. Ioan Gură de Aur, Despre feciorie, op. cit., p. 43.

32. Macarie Egipteanul, op. cit., pp. 68 – 69.

33. Sf. Ioan Gură de Aur, Apologia Vieţii monahale, op. cit., p. 282.

Tertulian a spus că sufletul omului din fire este creştin.

Despre avva Macarie cel Mare se spunea că s-a făcut ca un dumnezeu pământesc. Că precum este Dumnezeu acoperind lumea, aşa s-a făcut şi avva Macarie acoperind greşelile ce le vedea, ca şi cum nu le-ar fi văzut şi care le auzea, ca şi cum nu le-ar fi auzit (Patericul Egiptean, Pentru avva Macarie 31).

36. Patericul Egiptean, pentru avva Pimen (110).

37. Viaţa Sfântului Vitalie.

38. Patericul Egiptean, pentru avva Serapion, cap. 1,

pp. 237.

39. Patericul Egiptean, pentru avva Ioan Colov, cap. 43, pp-104 – 105.

40. Ieromonah Alexii Kuznetzov, Iurotistro i stolpnicestvo (Nebunia pentru Hristos şi stâlpnicia), p. 183, Lavra Sf. Treimi, Moscova, 2000

41. Patericul Egiptean, Pentru Avva Ammona, cap. 8

* „Rusul nou”, aşa sunt numiţi în Rusia cei care s-au îmbogăţit peste noapte din afaceri nu tocmai legale.

— Este vorba de învăţământul teologic din Patriarhia Moscovei.

SUMAR

Cuvânt de îndreptăţire..... 3
Calea spre inima omului..... 5
Învierea – un semn făgăduit „neamului viclean şi desfrânat
„Cine este fără de păcat, să arunce primul piatra”..... 7
(*Pe marginea unui articol împotriva homosexualilor*) 19
Improvizaţii pe marginea primului capitol din Epistola către Apostol Pavel... 10
J. *Cum îl citim pe Pavel?... 10*
2. Între a lăuda şi a mustra... 10
3. *Nu începe cu dărâmarea idolilor, lasă-l pe ascultător să 11*
4. Evită să declanşezi prejudecăţile celuilalt..... 14
5. *„Fii aspru cu tine şi îngăduitor cu ceilalţi”..... 17*
6. Laudă şi câştigă..... 17
7. *„Dragostea toate le crede”*..... 19
8. Primejdia laxismului..... 21
9. Un model de mustrare..... 22
10. Aprinde foc în jurul ascultătorului..... 24
Sfinţii Părinţi despre predică şi predicatori..... 28
Sfinţii, prietenii prostituatelor..... 31
„Cuvântul *predică* trebuie dat uitării”... 37

Dialog cu părintele Andrei Kuraev despre predica ortodoxă

Alte articole ale ierodiaconului Savatie Baştovoi le puteţi găsi pe internet, la adresa:

www.savatie. cib.net
Pentru corespondenţă folosiţi savatiebhotmail.com
COPERTA

Orice om tânjeşte să fie înţeles, dar se simte înţeles numai de cel care îi remarcă şi îi vorbeşte de calităţile sale ascunse, pe care alţii nu i le observă. A vedea calităţile ascunse însă este o însuşire a celor care au un exerciţiu spiritual permanent la care nu se poate ajunge fără darul lui Dumnezeu. A striga în dreapta şi în stânga şi a făgădui degrabă iadul este propriu râvnei trupeşti. Oamenii sfinţi însă, care au ajuns la dragoste, nu mai pot avea această atitudine. Când dragostea, spune Sfântul Serghie de la Radonej, înseamnă a fi aspru cu tine, dar îngăduitor cu ceilalţi. Cred că măsura desăvârşirii noastre duhovniceşti o putem deduce din felul în care ne raportăm la oamenii care încă mai săvârşesc cele mai cumplite păcate.